

2008

ÅRSBERETNING

2009

Det Danske Sprog- og Litteraturselskab

Christians Brygge 1
1219 København K
Telefon 33 13 06 60
Telefax 33 14 06 08
sekretariatet@dsl.dk
dsl.dk

Redaktion

Jesper Gehlert Nielsen,
under medvirken af
Camilla Zacho Larsen
Jørn Lund

Grafisk tilrettelæggelse

Laurids Kristian Fahl

Tryk

AKA-PRINT A/S

Papir

Munken Premium Cream 13, 115 g

Oplag

250 eks.

April 2009

Årsrapport 6

Årets udgivelser 8

- Herman Bang. Romaner og noveller 6-10 8
- Corpus Philosophorum Danicorum Medii Aevi XIV 8
- Niels W. Gade og hans europæiske kredse 9
- Viggo Hørup: Naar Samfundsordenen vakler 9

Dorrit Willumsen: Om Herman Bang 10

Aktiviteter på Christians Brygge 18

- Arkiv for Dansk Litteratur 18
- Bibliografi over Herman Bangs forfatterskab 19
- Dansk Sproghistorie 20
- Danske Klassikere 21
- Diplomatarium Danicum og Danmarks Riges Breve 22
- Gammeldansk Ordbog 23
- Hans Svanings Danmarkshistorie 24
- Herman Bang. Romaner og noveller 25
- ISLEX 26
- It-drift 27
- Karen Blixen. Værker 28
- Latinsk hyrdedigtning i Danmark på Frederik 2.s tid 29
- ordnet.dk 30
- Renæssancens sprog i Danmark: Genfødsel og Fornyelse 32
- sproget.dk 34
- Studér Middelalder på Nettet 35
- Svensk-Dansk Ordbog 36

Andet udgivelsesarbejde 37

- Jens Baggesen: Labyrinten 37
- Thomas Bartholin d.æ.s breve 37
- Anders Bording: Samlede Skrifter 38
- Georg Brandes' Correspondance, 2e Série 39
- Georg Brandes' Nietzsche-forelæsninger 1888 40
- P.O. Brøndsteds dagbøger fra ungdomsrejsen 40
- Corpus Philosophorum Danicorum Medii Aevi I-XV 41
- Danmarks gamle Ordsprog I-VIII 42
- Den danske Rigslovgivning 43
- Holger Drachmann – Amanda Nilsson (»Edith«). En breweksling 44
- Johannes V. Jensen: Kongens Fald 44
- Leonora Christina: Jammers Minde 45
- Poul Martin Møllers Skrifter 45
- Martin Andersen Nexø: Samlede fortællinger 46

Oldtidens og middelalderens litteratur – i skandinaviske oversættelser	46
Henrik Pontoppidans brevvekslinger med brdr. Brandes	47
Hieronymus Justesen Ranch: Karrig Niding	47
Ole Rømers Triduum-observationer	48
Jens Steen Sehesteds digtning	49
Amalie Skrams brevveksling med forlæggere	49
B74 af Skånske Lov og Skånske Kirkelov	50
Hans Christensen Sthen: Kort Vending	50
Hans Christensen Sthens Skrifter I-IV	51
Peder Syvs auktionskatalog	51
Anders Sørensen Vedels Antichristus romanus	52
Anders Sørensen Vedels udvalgte historiografiske værker	52
Johan Herman Wessels samlede skrifter	53
Georg Zoëga: Briefe und Dokumente	53
Æbelholtbogen	54
Emil Aarestrups breve	54

Forslag til nye udgaver 55

Anna og Michael Anchers breve. Et udvalg	55
Tycho Brahes korrespondance, netudgave	56
Grammatik over det Danske Sprog	57
Græsk-dansk ordbog	58
William Heinesens breve. Et udvalg	58
Ludvig Holbergs Skrifter	59
Digitalisering af Meyers Fremmedordbog	60

Karen Skovgaard-Petersen: Noget om Holbergs Niels Klim 62

Personalia

Medarbejdere på Christians Brygge	71
Bestyrelser, nævn, udvalg m.m.	73
Konferencer og seminarer	76
Undervisning, censorvirksomhed m.m.	79
Foredrag	80
Publikationer	82

Bestyrelsen 87

Mindeord 88

Medlemmer 89

Det forløbne år har været et godt år for Det Danske Sprog- og Litteraturselskab. Det tør vi hævde på baggrund af årets udgivelser og med tanke på de udgivelser, der er på vej. Økonomien er ligeledes tilfredsstillende, som altid navnlig takket være generøse donationer fra fonde og fra Kulturministeriet. Årets medarbejdersamtaler tegner også et billede af en organisation i trivsel og udvikling.

Denne konstatering skal ikke ses som udtryk for en lurende selvtilfredshed, som kan true dynamik og nye initiativer, men kan vel ses som tegn på, at DSL's institutionelle ramme på mange måder er fleksibel og velegnet til at fremme de mål, selskabet har sat sig. Midlerne til DSL's drift er givet i tillid til, at kvaliteten af medarbejdernes arbejde er høj, og at udgivelserne dokumenterer sprog og tekster af litterær, kulturel, historisk og sprogvidenskabelig betydning. Vi prøver efter bedste evne at leve op til den tillid.

Det gør vi bl.a. gennem udgivelser af ord- og tekstsamlinger fra hele det danske sprogs historie, fra middeldansk over renæssancen til nyere tid. De dokumenteres i stigende grad digitalt, men bogudgivelser står stadig centralt for selskabet. Det påbegyndte *Holberg*-projekt, som skal endeligt vedtages på det kommende årsmøde, kan være et eksempel på den ny dobbeltstrategi. Der foreligger en trykt *Holberg-Ordbog* i DSL-regi; den er blevet digitaliseret og kan lægges på nettet som støtte til læsningen af hele forfattereskabet. Der foreligger ligeledes en udgivelse i fraktur (600 eksemplarer) af Holbergs samlede skrifter; den er blevet skannet og er en vigtig del af tekstgrundlaget for den kommende udgivelse. Endelig foreligger der en udgivelsesplan, som vil lægge hele forfattereskabet på nettet, men i bogform vil samle sig om forfatterens mere udadvendte publikationer. Årsberetningens præsentation af projektet giver mere detaljerede oplysninger.

I sidste årsberetning omtalte vi en konceptjustering i tilrettelæggelsen af arbejdet med *Diplomatarium Danicum*. Den udvidede redaktion arbejder sig frem efter planen. Redaktionen af *Gammeldansk Ordbog* har måttet tage sig tid til at lægge mange kræfter i tilrettelæggelsen af den store digitaliseringsopgave: Ca. 1 mio. ordbogssedler er skannet og vil kunne lægges på nettet i indeværende år. Arbejdet med *Renæssancens sprog i Danmark* er afsluttet, og projektets site *renaessancesprog.dk* åbnedes 20. marts 2009.

Både ældre og nyere sproghistoriske perioder indgår i udviklingen af den omfattende *Dansk Sproghistorie*, som nok manifesterer sig i en fremstilling i bogform, men som stærkt støttes af en netside med dokumentation i form af tekster, grafiske fremstillinger, lyd og billeder. Moderne dansk er genstand for leksikografisk behandling, så *ordnet.dk* i det kommende år ikke blot vil tilbyde stof fra tre store ordbogsprojekter, men herudover vil rumme en tilvækst af stof fra allernyeste tid. *Dan-Net-*

projektet, som også delvis huses i redaktionen for ordbøger og digitale tekstkorpora, bidrager til at udvikle en mere begreb-orienteret tilgang til det uhyre ordstof i *ordnet.dk*, i første omgang i tilknytning til ordstoffet i *Den Danske Ordbog*. I det forløbne år har *ordnet.dk* lanceret en ny grænseflade til det omfattende tekstkorpus, så man ud over de leksikale opslag kan få talrige excerpter fra nyere sprogbrug til eksemplifikation af ordenes brug og eventuelle betydningsudvikling. Det store *Clarín*-projekt, som DSL er en central deltager i, vil i de kommende år etablere en fælles platform for adskillige danske kultur- og forskningsinstitutioners digitale ressourcer.

To nordiske ordbogsprojekter tager form. *Svensk-Dansk Ordbog* opnåede en generøs ekstrabevilling fra A.P. Møllers og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til almene Formaal, og den danske redaktion af *ISLEX* arbejder efter planen.

sproget.dk, som giver bredspektret information om dansk sprog, bruges af flere og flere, mellem 2.000 og 3.000 daglige brugere er der på hverdage, og hjælpe- og informationsmidlerne udbygges til stadighed.

Udgivelsen af *Herman Bang. Romaner og noveller* videreføres med de sidste 5 bind medio 2009; mange af DSL's medlemmer har ydet en stor indsats i dette flot og hurtigt gennemførte udgivelsesarbejde. *Blixen*-redaktionen udsender i år *Vinter-Eventyr*, og et udvalg af Viggo Hørups artikler udsendes i begyndelsen af april med titlen *Naar Samfundsordenen vakler*. Inger Sørensen har kunnet udsende *Niels W. Gade og hans europæiske kredse. En brevveksling* først på året i et udgivelsessamarbejde mellem Det Kongelige Bibliotek og Det Danske Sprog- og Litteraturselskab. Pr. 1. januar 2009 har DSL og Borgens Forlag ladet samarbejdet om *Danske Klassikere* ophøre. Serien vil blive relanceret hos Gyldendal, med nyt layout og et ganske andet udstyr. Det er hensigten at markere påbegyndelsen af det nye samarbejde med en samlet udgivelse af flere nye titler.

Årets resultat er 117.795 kr. Selskabet har i 2008 modtaget bevillinger på i alt 18.764.898 mod 27.231.701 året før, heraf 14 mio. fra Augustinus Fonden bevilget ultimo december 2007. Det skal erindres, at bevillinger til flerårige projekter bliver indtægtsført én gang for alle det år, de gives, ikke i takt med forbruget af de bevilgede midler. Der forventes også i det kommende år forøgede aktiviteter.

Regnskabet giver i øvrigt ikke anledning til bemærkninger og er anmærkningsfrit godkendt af revisor.

Selskabet bringer bevilgende instanser, medlemmer og medarbejdere en varm tak for indsatser, der ikke manifesterer sig i døgnaktuelle evenementer, men repræsenterer mere slidstærke kulturelle bidrag.

Finn Hauberg Mortensen
formand

Jørn Lund
direktør

Herman Bang. Romaner og noveller 6-10

Redaktion: Jesper Gehlert Nielsen og
Jørgen Hunosøe

Udgivere: Per Dahl, Birgitte Dalsgård,
Dag Heede, René Herring, Finn Gredal
Jensen, Esther Schat Kielberg, Klaus
Nielsen, Nicola Percario, Stine Holst
Petersen, Anders Juhl Rasmussen og
Sten Rasmussen

Tilsynsførende: Jens Kr. Andersen,
Else Bojsen, Laurids Kristian Fahl, Finn
Gredal Jensen, Esther Schat Kielberg
og Sten Rasmussen

Finansiering: Kunstrådets Litteratur-
udvalg

*Herman Bang. Romaner og no-
veller 6-10* udkommer ultimo maj
2009 på People'sPress.

Corpus Philoso- phorum Danicorum Medii Aevi XIV

Redaktion: Sten Ebbesen

Udgivere: Robert Wielockx og
Gianfranco Fioravanti

Tilsynsførende: Niels Jørgen Green-
Pedersen, Fritz Saaby Pedersen og
Erik Petersen

Finansiering: Carlsbergfondet

*Corpus Philosophorum Medii Aevi
XIV* udkommer maj 2009 på Syd-
dansk Universitetsforlag.

HERMAN
BANG

Niels W. Gade og hans europæiske kred

Udgiver: Inger Sørensen
Tilsynsførende: Henrik Andersson, Henrik Lorentzen og Dieter Lohmeier for Det Kongelige Bibliotek
Finansiering: Lundbeckfonden

Niels W. Gade og hans europæiske kred. En brevveksling udkom 12. februar 2009 på Museum Tusulanum Press.

Viggo Hørup: Naar Samfundsordenen vakler

Udgiver: Helge Scheuer Nielsen
Tilsynsførende: Lars Peter Rømhild
Finansiering: Politiken-Fonden

Viggo Hørup: Naar Samfundsordenen vakler udkom 3. april 2009 på Syddansk Universitetsforlag.

Herman Bang havde været min litterære helt i mange år. Beundringen og glæden over hans prosa startede i gymnasiet. Der stod et lille uddrag af »Ved Vejen« i vores danskbog – og for mig blev det en slags kærlighed ved første sætning. Hans personer var så levende, som om de slet ikke var pakket ind i en forfatters plot. De levede i deres bevægelser, deres udtryk og det lys og den skygge, der faldt på dem. Ligesom alle os andre. Man kom dem nær. På det tidspunkt begyndte jeg at læse alt, hvad jeg kunne få fat i af Herman Bang. Og kærligheden rustede ikke.

Senere prøvede jeg at nærme mig ham to gange. Det vil sige, jeg prøvede at skrive om ham. Først i *Forfatternes forfatterhistorie* (1980). Det var en bestilling fra Per Stig Møller, der dengang var ansat på Danmarks Radio. Og senere skrev jeg en kronik om Herman Bang i *Jyllands-Posten*. Egentlig blev jeg spurgt, om jeg ville skrive en kronik om en helt. Og jeg skrev tilbage, at jeg havde kun to. Den ene var min morfar, og den anden var Herman Bang. De kunne selv vælge. Og så valgte de selvfølgelig Herman Bang. Jeg må sige, at mine helte ikke lignede hinanden.

Og det nærmeste, min familie har været i kontakt med Herman Bang er, at min mormor har fortalt min mor, at hun havde arbejdet som stuepige på en pension, hvor Herman Bang var logerende. Mormor brød sig ikke om ham. Han var en af dem, der stod sent op. Og en stuepige vil jo trods alt gerne være færdig med værelserne, inden alt det andet arbejde skal fra hånden. Men det værste var nu, at han lod kokkepigen stjæle af sine cigarer. Hun tog så mange, at han ikke kunne undgå at lægge mærke til det. Men han sagde ingenting. Og hvad skal en fattig stuepige dog mene om en mand, der ganske godvilligt lader sig bestjæle. Hver aften kunne han sikkert lugte røgen af sine egne cigarer fra kokkepigenes dør. Det var dyre cigarer. Og rig var han ikke. For så ville han vel næppe bo på pensionat.

En så lille bitte episode kan gøre en person nærværende for mig. Og endelig boede jeg i min første barndom hos mine bedsteforældre, så døren til Herman Bangs tid stod hele tiden på klem. Og siden skulle den så åbne sig på vid gab.

For da kronikken havde været i avisen modtog jeg en kuvert fra Gyldendal. Indeni var der et brev fra Kurt Fromberg. Om jeg kunne tænke mig at skrive en bog om Herman Bang.

Det var jeg langt fra sikker på – ganske vist havde jeg skrevet et par historiske romaner. Men jeg havde ikke brugt særlig mange kilder. Men med Herman Bang vidste jeg, at der måtte ligge meget. Jeg vidste, at det ville blive en vanskelig bog, der ville komme til at tage lang tid.

Men jeg måtte jo gå til et møde. Og dengang var det Klaus Rifbjerg, der var den litterære direktør.

»Men i din alder«, sagde Klaus, »der skal du da prøve no-

get nyt«.

Ugen før var jeg fyldt 50. Så jeg kunne godt se den fornuftige udfordring i det og sagde: »Ja«. Jeg ville prøve.

Det meste af Herman Bangs skønlitterære forfatterskab kendte jeg rigtig godt. Og jeg havde også læst Harry Jacobsens biografi om ham. Nu kastede jeg mig også over hans journalistik. Og blev forbavset over, hvor socialt bevidst, han havde været. Stuepigernes og hjemmesyerskernes elendige arbejdsforhold har han beskrevet, dengang han som ung journalist arbejdede ved *Nationaltidende*. Han har fortalt om de københavnske brandfælder i den tids elendige lejligheder, skønt det ikke var så let. Beboerne ville simpelthen smide ham ud. Dengang havde man sandelig ikke lyst til at komme i avisen, fordi man boede dårligt. Det måtte jo være ens egen skyld. At han fik skrevet de kronikker, synes jeg beviser hans styrke og stædighed.

Og jeg læste hans bog om Norge. Og det overraskede mig, hvor godt han, der var født på Als og siden blev Københavner og kosmopolit, så hurtigt og så let havde fundet sig til rette blandt skibsredersønner med strikkede vanter. Og klipper, hvor han ufortrødent lod sig køre rundt i minegangene – ganske vist med huen trukket godt ned om ørerne.

Og jeg læste hans forord til nogle noveller, han regnede med at skulle læse op i Tyskland – landet, hvor han håbede at gøre karriere. Og dér syntes jeg, man kunne se, hvor bevidst han var om at betage sit publikum ved at åbne sig og føre dem ind i novellen ved at fortælle, hvad der har inspireret ham. Og så ved at bruge det skuespillertalent, han utvivlsomt havde. Brugte stemme og kropssprog. Simpelthen for at give sit publikum en oplevelse – både af ærgerrighed og af generøsitet. Han ville ses og høres – og elskes.

Derefter læste jeg mange erindringer fra tiden. Der er så mange, der har skrevet om Herman Bang: forfattere, skuespillere, han har instrueret, personlige venner, gamle skolekammerater og journalister. Han har gjort et stærkt og meget forskelligt indtryk på de mennesker, der har mødt ham, og det gjorde det lettere for mig, da jeg begyndte at skrive. Erindringen er også en slags fiktion. Og der findes måske egentlig ikke nogen sandhed om Herman Bang, men mange sandheder eller 'historier om'.

Men min vigtigste kilde var Herman Bangs breve. De lå på Det Kongelige Bibliotek i nogle store mapper – og der er mange både fra og til Herman Bang. Hans venner har været meget sirlige med at gemme hans breve. De har vidst, at de var noget særligt og også forventet noget særligt. Somme tider kunne det ligefrem være en belastning for ham. I hvert fald hører han fra sin ven Peter Nansen, at en af deres fælles venner Johan Knudsen er lidt utilfreds med et brev, han har modtaget fra Bang. »Det var jo ikke noget rigtigt brev«. Og

Bang skriver fortvivlet: »Jamen jeg ville jo bare svare«.

Men de fleste af brevene er så personlige, at jeg syntes, det var en lettelse, at man kunne se på nogle af mapperne, at de havde været åbnet og læst før. Det er jo aldrig særlig pænt at læse andre menneskers breve. Og at læse breve fra den tid svarer nærmest til at aflytte en telefon. Der har været post fire gange om dagen. Også om søndagen har man kunnet få brev. Man har kunnet skændes pr. brev. Låne penge pr. brev. Hjælpe en kollega med at rette en novelle til og måske også med at få den antaget. Og hvis man ikke har haft tid til at vente på det flittige postbud, så har der altid været en lille dreng eller pige, der kunne løbe gennem det halve København med en lille sammenfoldet seddel.

Jeg aner ikke, hvor mange måneder, jeg har tilbragt på den dejlige læsesal. Men jeg læste så mange breve i træk, som jeg overhovedet kunne. På den måde var det lettest for mig at skille de væsentlige breve fra de mindre betydningsfulde. Man kan ikke se på brevenes længde eller på modtagerens navn, om det er vigtigt. Et pænt: Nej, tak. Jeg kan desværre ikke komme til middag. Det kan være tre lange breve med stadige udsættelser og undskyldninger. Men når Herman Bang betror sin ungdomsven Peter Nansen, at han har forsøgt at begå selvmord på et nervesanatorium i Norge, men er blevet reddet, så er det bare et ganske lille kort med pæn og tydelig skrift. 11 morfinkapsler havde han sparet sammen til formålet. Men det var altså ikke nok. Og faktisk virker han langt mere bekymret over, at Nansen og hans unge hustru skal skilles.

Brevpapiret fortæller meget om hans økonomi. Han er jo en mand, der gerne ville gøre indtryk, så når han har råd, er det meget elegant. Mens han som ung bor hos sin rige bedstefar i København, bestiller han sit brevpapir i London. Det er sart rosa med gyldne borter. Åbenbart er han så glad for det, at han gemmer noget af det. Mange år senere skriver han et tiggerbrev på det fine papir. Det begynder sådan: »Undskyld, jeg skriver på så fint papir. Men jeg har ikke andet«. Der er også et andet meget nobelt papir med monogram og en lille krone. Men senere bliver hans økonomi jo sådan, at han ligesom så mange andre må bruge købmandens indpakningspapir, som han klipper til og folder sammen.

Også skriften fortæller meget om ham, og om hans helbred. Mens han er ung har han en lille bitte myggebensskrift. En af hans forlæggere Andreas Schou klager igen og igen over, at den skrift ikke er til at læse. Han må lære at skrive noget større. Og hvis det er af økonomiske grunde, at han skriver så småt i sine manuskripter, må han bestille tyndt russisk papir. Men da han er omkring de 50, og synet for alvor begynder at svinge, bliver skriften tungere og større. Man kan se, at nogle af brevene er skrevet i sengen. Og de er ikke lette at tyde. Det er til gengæld de, som han dikterer til frøken Wille Christian-

sen, der læste til skuespiller hos ham mod at yde lidt sekretærhjælp, og også de breve han dikterer til sin tjener – især tjeneren har en dejlig skønskrift.

Når man sidder med Herman Bangs breve, er der jo nogle, der ikke er så overraskende. Det er dem, hvor han beder sine mere velhavende venner om et lån. Af en af sine læger professor Feilberg låner han ret store beløb – somme tider 100 kroner, som han ikke aner, hvornår han kan betale tilbage. Og samtidig låner han af professorens frue en femmer eller en tier.

»Hvis De kan, kære frue. Så læg ti kroner ind i denne bog. Min pige vil tro, det er et »Nej, tak« til en frokostinvitation. Men vi har simpelthen ikke brød i huset. Men sig det nu endelig ikke til Deres mand«.

Han lyver, og han platter. Han låner med den ene hånd og forærer generøst væk med den anden. Det er ikke tilfældigt, at han i mere end tyve år er i klørne på den samme ågerkarl Andreasen. Han kunne sidde i Prag og ikke have råd til at spise. Men når manuskriptet var færdigt, måtte en vis del af honoraret gå til Andreasen. Og han havde mange søvnløse nætter ved tanken om, at hans forlægger og hans venner måske kunne finde på at melde Andreasen til politiet. Det ville blive en skandale. Og skandaler var der nok af i hans liv.

Der er nogle breve, der glimrer ved deres fravær. De er destrueret. Kærlighedsbreve fra mænd til Herman Bang er gået op i røg. »De har et uroligt hjerte. Deres brev er brændt«, skriver han til Christian Houmark. Og det er jo hensynsfuldt i en tid, hvor et kærlighedsforhold mellem to mænd er kriminelt. Til gengæld gemmer den unge skuespiller Fritz Boesen, som Herman Bang var så forelsket i, alle de breve, Herman Bang skriver til ham. De fylder jo en hel bog. Især, da Fritz bliver indkaldt som soldat i marinen, afgår der en jævn strøm af breve og madpakker ud til skibet.

Der ligger mange breve fra kvinder til Herman Bang. Christian Houmark mener, at det især var skrøbelige kvinder, der knyttede sig til Bang. Jeg synes nu snarere, det var usædvanlige kvinder, der betroede sig til ham.

Fra Amalie Skram lå der et meget rørende brev. Langt og vanskeligt at læse. Hun har fået et barn – en lille efternøler. Og hun længes efter at skrive. Men pennen ligger så tungt i hendes hånd. Og tjenestepigen har tandpine. Det er et brev med mange og lange afbrud. I dag ville man sige, hun havde en fødselsdepression. Og én må hun betro sig til. Og hun ved, at Bang vil forstå hende.

Der ligger breve fra Karin Michaëlis, fra violinistinden Arma Senkrah, der ikke bare kunne opgive violinen og få børn. Fra skuespillerinden Betty Borchsenius, der blev træt af at spille ung, blond engel og insisterede på at spille klodsede og ikke direkte indtagende kvinder. Og fra tidens to store primadonna-

er Betty Nansen og Anna Larssen, som han instruerede privat, når han ikke selv var ansat som instruktør på deres forestillinger. Betty Nansen sagde ganske vist, at hun ikke ville være en perle på hans berømmelses snor. Men undvære hinanden kunne de ikke.

De breve, der overraskede mig meget, er dem, der viser hans trofasthed og hensynsfuldhed over for sin familie og for de mennesker, han ansætter hos sig. De bliver faktisk en slags familie for ham. Hans storesøster Nini skænder og retter på ham livet igennem. Men hans kærlighed mister hun aldrig. Og da lillesøster Sofie bliver syg af »dårlige nerver«, som man sagde dengang. Da har han det sandelig heller ikke selv for godt. Han er nærmest flygtet til Berlin efter en hetz mod de københavnske homoseksuelle – og så jo altså også Johannes V. Jensens kronik. Men hver eneste dag tager han sig tid til at skrive til Sofie. Der ligger 42 postkort på stribe. Somme tider bare et muntert »God morgen, Sofie« og en kommentar til billedet på kortet, og somme tider fortæller han i anekdotisk form om sine oplevelser. Og rigtig munter var hans egen tilværelse bestemt ikke. Han betalte afdrag på sine fyrretræsreoler og var meget stolt den dag hans husholdning var i besiddelse af 6 viskestykker. Mere var heller ikke nødvendigt til tre mennesker. Og tre – det var de. For den gode husholderske frøken Tune kunne han jo ikke bare efterlade i København. Hun måtte med. Og så måtte der jo ansættes en dame til at lære frøken Tune at købe ind på tysk. Og tjeneren Ernst, ham havde han så inderligt gerne set, at Peter Nansen ansatte på Gyldendal. Men Peter Nansen forholdt sig yderst køligt til den tanke. Og så måtte Ernst jo med til Berlin, og så var det jo nødvendigt, at han kom på sprogskole.

I København gik der vilde rygter om, hvor mange mennesker Herman Bang havde ansat hos sig. Og han måtte skrive hjem til Nansen for at retfærdiggøre udgifterne til sin husholdning. Der var ganske vist en dame med en skrivemaskine. Men ikke hele dagen. Og så kom Ossip Melnik næsten dagligt for at læse op for ham. Og for at der ikke skulle blive anledning til sladder, havde Ossip en dame med. Han sagde, det var hans forlovede. Men det var denne dame aldeles ikke, og hun nød kun en kop te.

Det er klart at Amalie Skrams brev og denne beretning om den beskedne berlinske husholdning, dem var det svært ikke at tage med. Men jeg prøvede at begrænse brevene og især at tage dem med, der kunne føre handlingen videre.

Og her var der to, der gav mig et ryk og en eufori.

Det ene brev var en følge af Johannes V. Jensens kronik, der jo efter den rå afstandtagen fra homosexualitet, hvor også en kendt forfatter nævnes, der foruden at være abnorm har et vist talent, så slutter med de forløsende ord: »For alles vedkommende gælder det, at de med samtlige feminine anlæg

mangler kvindens uordentlighed, kunne der ikke gøres noget? Indespær dem, mener jeg, og giv dem et håndarbejde! De kunne opdrages til udmærkede syersker og vil kunne huske fra næse til mund. De egner sig også for bibliotekslærdom, indespær nogle der!» Men så kommer Johannes V. Jensen til Berlin – til Berlin og Paris, dér kom kunstnere jo. Og Jensen fik samvittighedskvaler:

»Hvis De bryder Dem om en hånd som min – ikke fordi hverken De eller jeg tror vi kan hjælpe eller hjælpes, heller ikke i håb om, at elendige forhold derhjemme bliver bedre, derved jeg mener, hvis De ikke ville regne netop mig i forgrunden, når sørgelige erindringer passerer forbi, ville også jeg føle mig lettet. I det fremmede vil man jo ikke så gerne skamme sig som dansk, hjemme gør det jo ikke noget«.

Og det brev lod Herman Bang ligge i næsten en måned, inden han svarede på tysk. »Hertzkrankheit verhinderte mich früher zu schreiben«. Men han vil absolut ikke have Johannes V. Jensen inden for sine døre. Og alligevel slutter han med at sige, at der ikke findes mange, der så inderligt ønsker, at »Deres store livsværk må lykkes som jeg / Herman Bang«.

Der er et sår mellem de to. Som han skriver til Peter Nansen. »Johannes V. Jensen ramte godt, da han ramte. Hjemme lo jeg dog engang imellem. I disse stuer bliver der aldrig lét«. Men der er også en fornemhed, et intellekt fra Herman Bangs side. Han bruger tysk for at lægge distance.

Og Johannes V. Jensen gemmer brevet. Det ligger her stadig. Og han kunne jo have brændt det. Han har jo nok boet på et værelse med kakkelovn i Berlin.

Det andet ryk var en lille himmelblå kuvert. Den var ganske tom. Den er, hvad der er blevet tilbage af Anna Ferslews og Herman Bangs brevveksling. I den konvolut har der måske været et portræt af en fransk skuespiller Queqelin, som hun samlede på. Den har ikke rummet »Det fatale brev«. Det brev har jeg selv skrevet i romanen. Inspireret – kan jeg måske tillade mig at sige – af Herman Bangs romaner og af hans erotiske testamente. Og af Anna Levins *Fra Herman Bangs Journalistaar* (1932).

De to har som unge været meget tæt på hinanden. Anna var datter af direktør Ferslew, der ejede *Nationaltidende*, og Herman Bang var avisens førende journalist. Anna var en oprører. Faktisk blev hun som 17-årig sendt til en klosteskole i Svejts, fordi hun havde forelsket sig i en løjtnant. Nu vendte hun så hjem 18 år ung – yndig, begavet, nysgerrig og hurtig i replikken. Hun ser meget opmærksomt på Bang. Hun ser hans »traneagtige gang«, hans frisure, der lige når han kommer fra frisøren kan virke lidt feminin. Men så snart han bliver ivrig, kommer frisuren i uorden, og det feminine præg forsvinder. Og han elsker at lege. Han bliver hendes lillebrors legekammerat, og til hende sender han særprægede buketter. For eksempel et

kæmpestort blad, han har ridset sin nytårshilsen ind i med en nål og svøbt om et bundt liljekonvaller.

Selvfølgelig må hun jo i sin bog benægte, at hun var forelsket. Men den unge Herman Bang fylder hendes smukke hoved med sine bøger, med sin journalistik, med sine ord, med sit væsen. Måske kunne de to være blevet et par. Et kammeratægteskab eller et venskab for livet.

Men sådan går det ikke.

Annas mor har spurgt hende, om hun mon ikke har en »faible« for Herman Bang. Og klog af skade svarer Anna, at nej hun afskyr ham. Når hun ser ham, løber det hende nærmest koldt ned ad ryggen. Men det er åbenbart ikke nok til at berolige forældrene. Anna bliver sendt på kongelig husholdningsskole. Og her modtager hun så en dag »brevet«.

Hvad der har stået i det røber hun ikke. Hun omtaler det som tankespind – og i hvert fald ikke noget, en ung pige kan tage stilling til. Hun løber hjem med brevet til mor. Og mor giver det til far. Og så bliver der ikke talt mere om det i direktørhjemmet.

Men bladets dygtigste journalist er altså ikke forældrenes drøm om en svigersøn. Herman Bang får besked på, at hvis han igen forsøger at påvirke frøken Anna skriftligt eller mundtligt, vil han blive afskediget.

Han prøvede nu at nærme sig Anna en gang til pr. brev. Men den ældre veninde, der skulle have givet hende det, returnerede det og gav først Anna følgebrevet mange år efter. Og Anna, der engang havde holdt af en pornografianklaget digter, var nu gift med en offentlig censor. »Jeg gifter mig trods alt med fornuften«, sagde hun til Bang.

At jeg havde den frækhed at skrive det forsvundne brev, skyldtes at jeg havde været så længe i Herman Bangs univers, og at jeg havde læst det erotiske testamente, han dikterede til sin læge dr. Wasbutzski, inden han tog på sin sidste oplæsningsrejse, der førte ham ind i døden. Det testamente var magtpåliggende for ham.

Det økonomiske testamente tænkte han ikke særligt over. Som ganske ung havde han ligget syg på Valkendorfs kollegium. Portnerens kone havde passet ham, og derfor testamenterede han sin rørlige formue 300 kroner til hendes to små drenge. Pengene skulle bruges til børnenes uddannelse.

Nu var de to små børn imidlertid blevet velvoksne mænd. Og de arvede nu rettighederne til hans værker. Lige inden Herman Bang skulle rejse til Amerika, solgte han rettighederne til »Les quatre diables« til en ung mand, der ville lave en film ud af novellen. Den blev en virkelig succes, spillet i Tyskland og senere genindspillet med happy ending i USA.

Men portnerens sønner fik 5.000 kroner for rettighederne til *Mikaël*, som Carl Th. Dreyer købte.

Nu vil I sikkert tænke: Hvis hun havde så mange kilder,

hvorfor lavede hun så ikke en rigtig biografi.

Sandheden er, at det er jeg for dum til.

Johannes Riis så på mit første forsøg og sagde: Jamen, du bruger 8 kilder allerede på første side. Det kommer jo aldrig til at hænge sammen. Hvorfor skriver du den ikke, som du skrev *Marie*?

Det gjorde jeg så efter lang tids tøven. Men forlade stoffet kunne jeg ikke.

Den dag, jeg afleverede, sagde min søn: »Jamen, Herman Bang han har sandelig også været flyttet længe ind her«. Og han havde faktisk optaget mig i 5 år.

Dorrit Willumsen

Tale ved arrangement i Holberg-salen,
Det Kongelige Bibliotek, 13. juni 2008,
i anledning af udgivelsen af
Herman Bang. Romaner og noveller 1-5

Dorrit Willumsens *Bang. En roman om Herman Bang* udkom i 1996 og indbragte hende Nordisk Råds Litteraturpris i 1997

Arkiv for Dansk Litteratur

Redaktion: Laurids Kristian Fahl
Samarbejdspartner: Virginia Laursen
(Det Kongelige Bibliotek)
Finansiering: Det Elektroniske Forskningsbibliotek og Kulturnet Danmark

Arkiv for Dansk Litteratur (*adl.dk*) er et websted der giver adgang til den klassiske danske litteratur. 78 forfatterskaber – fra 1100-tallets Saxo til Gustaf Munch-Petersen (1912-1938) – lagt ud i fortrinsvis tekstkritiske og kommenterede (DSL-)udgaver; dels i faksimileversion, dels i søgbar tekstversion.

Til forfatterskaberne knytter der sig forfatterportrætter med orientering om biografiske forhold, centrale værker og temaer, værkernes modtagelse og efterliv samt en bibliografi. Tilsammen en elektronisk litteraturhistorie på ca. 2.100 bogsider.

Arkiv for Dansk Litteratur har stadig ingen reel redaktion. Af samme grund har det ikke været muligt at forsyne de otte forfatterskaber der er blevet lagt op i 2008 (Edvard Brandes, Knud Hjørtø, Karl Larsen, S. Michaelis, Johan Skoldborg, Helge Rode, Jørgen-Frantz Jacobsen og Gustaf Munch-Petersen), med forfatterportrætter.

1. juni 2009 fratræder Virginia Laursen sin stilling på Det Kongelige Bibliotek. Det er i skrivende stund uvist hvem der overtager efter hende (om nogen) og med hvilke arbejdsområder.

En ansøgning vedr. videreførelse mht. supplerings, egaliserings, opdatering og forbedrede søgemuligheder er udarbejdet, men stadig ikke afsendt.

Arkiv for Dansk Litteratur

- 1773** Født i København
- 1790** Gift med forfatteren P.A. Heiberg
- 1791** Mor til Johan Ludvig Heiberg
- 1801** Skilt fra P.A. Heiberg
- 1801** Gift med Carl Fredrik Gyllembourg-Ehrensverd
- 1827** Debut med føljetonfortællingen *Familien Polonius*
- 1845** Udgav sit sidste værk *To Tidsaldr*
- 1856** Død i København

Bibliografi over Herman Bangs forfatterskab

Redaktion: René Herring, under medvirken af Sten Rasmussen

Tilsynsførende: Flemming Conrad og Mette Winge

Finansiering: Velux Fonden

Herman Bangs forfatterskab er slidstærkt. Det udgives, det dramatiseres og filmatiseres, og det er genstand for stigende forskning. Hidtil har det imidlertid savnet den offentligt tilgængelige bibliografi, som kunne dokumentere dets art og omfang. Det rådes der nu bod på med en kortlægning af det trykte forfatterskab i Bangs egen tid, fra debuten i 1877 til den sidste artikel i 1912. Desuden medtages de posthume tryk, der foreligger, således at hele det trykte forfatterskab vil være registreret, når bibliografien udkommer.

De selvstændige værker samt deres oversættelser frem til 1912 er færdigbehandlede, og der arbejdes videre på en registrering af tekster i aviser og tidsskrifter, hvor især Bangs livslange, omfattende journalistik er tidskrævende, da hver enkelt artikel skal kommenteres for at have nogen værdi i en bibliografi. Ud over at kortlægge forfatterskabets publikationsrytme dukker stadig nye og væsentlige tekster op. Samtidig med registreringsarbejdet holdes de i alt seks registre à jour med relevante oplysninger som indgange til de enkelte tekster. Endelig er en tidstavle over fikspunkter i forfatterens liv på det seneste blevet udarbejdet, bl.a. også til brug i *Herman Bang. Romaner og noveller* 6-10.

Handwritten signature of Herman Bang in blue ink. The main signature is large and stylized, with the name 'Herman Bang' clearly visible. Below it is a smaller, more legible signature that reads 'Herman Bang'.

Dansk Sproghistorie

Redaktion: Ebba Hjorth (ledende redaktør), Henrik Galberg Jacobsen og Bent Jørgensen

Tilsynsførende: Bente Holmberg og Allan Karker

Finansiering: Carlsbergfondet

Dansk Sproghistorie skaber og viderebringer ny erkendelse om og indsigt i det danske sprogs historie og bidrager dermed til den sproglige refleksion i Danmark. Den vil stimulere interessen for sproget og øge kendskabet til de påvirkninger dansk har været udsat for, og til de forandringer sproget har undergået som følge af påvirkningerne. Værket udforsker også hvordan det danske (rigs)sprog har påvirket andre sprog (national-sprog og dialekter), og det giver gennem beskrivelsen af sproget indsigt i den danske identitetsdannelse gennem den historiske tid. Sproghistorien vil kunne give både forskere og lægfolk viden til og baggrund for at forstå og tage stilling til det danske sprogs rolle og status i dag.

Værket beskriver og illustrerer på ca. 2.000 sider sproget og dets udvikling fra de tidligste runeindskrifter til dagens samfund, der er præget af sproglig mangfoldighed. I værket fremlægger, diskuterer og vurderer forskerne deres resultater. En del af den videnskabelige dokumentation lægges på *Dansk Sproghistories* hjemmeside.

Hidtil har redaktionen og skribenterne fortrinsvis arbejdet på en lang række tværgående behandlinger af specielle emner (fx lyd-, ortografi-, ordforråds- og grammatikhistorie) samt på historiske, sociologiske og demografi-

ske fremstillinger som sætter de sproglige udviklinger ind i en forståelig ramme. Desuden arbejdes der på en ræsonnerende præsentation af teorier om sprogenes indbyrdes slægtskab, udvikling og udbredelse, en sproghistoriens sproghistorie. I forbindelse med dette arbejde har redaktionen arrangeret møder og symposier med deltagelse af mindre grupper af sproghistoriens forfattere. Eksempelvis har der været afholdt et seminar om oversættelsers betydning for det danske sprogs historie. I seminaret deltog oversættere der for nylig har nyoversat klassiske og moderne værker inden for mange genrer.

I det kommende år vil der også blive arbejdet på den grafiske tilrettelægning af værket, der vil blive eksperimenteret med udformningen af den endelige hjemmeside, og redaktionen skal forfatte en kronologisk fremstilling af det danske sprogs historie byggende på de emneopdelte kapitler.

Projektet har været og er til stadighed emne for en lang række foredrag og symposier om sproghistoriske emner.

Danske Klassikere

Redaktion: Camilla Zacho Larsen, Jesper Gehlert Nielsen (ledende redaktør) og Helene Holtse (studentermedhjælper)

Klassikerudvalg: Henrik Andersson, Jørgen Hunosøe, Esther Schat Kielberg, Finn Hauberg Mortensen, Klaus P. Mortensen og Jesper Gehlert Nielsen

Finansiering: Kunstrådets Litteraturudvalg

Danske Klassikere er en fortløbende serie af litterære hovedværker omspændende de sidste fire århundreder – foreløbig fra Thomas Kingo (1634-1703) til Knud Sønderby (1909-1966). Der er nu udgivet omkring 80 titler i serien, hvis formål er at give læseverdenen mulighed for at erhverve billige, holdbare og pålidelige udgaver, hvor teksterne er eftergået kritisk og forsynet med oplysende kommentarer og efterskrifter. Titlerne lagerføres i 15 år.

Danske Klassikere omfatter altså en række hovedstykker i den danske digtekunsts historie – og nogle, der burde være det. I seriens redaktionelle linje er der taget hensyn til fire kriterier. En klassiker kan være: et kendt værk af en kendt forfatter, et mindre kendt værk af en kendt forfatter, et kendt værk af en ikke-kendt forfatter eller et (hidtil) ukendt værk af en ikke-kendt forfatter. Hovedvægten i titlernes antal ligger på 1800-tallet, især efterhånden på slutningen. Det er redaktionens ønske, at også titler fra det 20. århundrede med tiden vil udgøre en markant del af *Danske Klassikere*. Ikke kun ud fra litteraturhistoriske kriterier, men mest af alt fordi bøgerne er værd at læse, har en kvalitet, der gør dem til en udfordring for læserne netop nu, samtidig med at de

gør indtryk som stemmer fra en (fjern og) fremmed tid.

I det forløbne år har redaktionens arbejde koncentreret sig dels om afviklingen af forholdet til Borgens Forlag, dels om udviklingen af seriens nye grafiske udtryk. Ida Balslev-Olesen har udarbejdet nyt omslag, Eric Mourier nyt satsbillede. *Danske Klassikere* vil fremover udkomme hos Gyldendal. Der arbejdes desuden på en ny hjemmeside (*danskeklassikere.dk*), der dels skal formidle nyheder om serien, dels skal fungere som en arbejdsplatform, hvor udgivere kan få adgang til en opdateret elektronisk version af teksten i arbejde samt faksimilegivelser af trykforlæg.

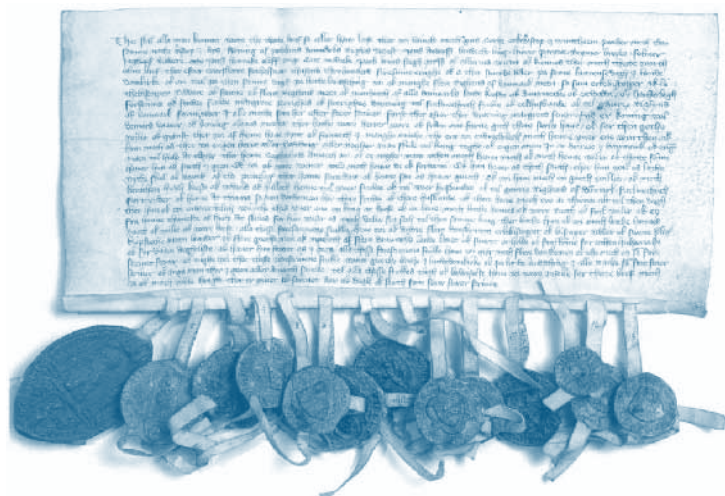
På grund af dette store om-lægningsarbejde har udgivelsesarbejdet i det forløbne år ikke kunnet prioriteres så højt som ellers. En del titler er stort set færdige til udgivelse, men er blevet holdt tilbage med henblik på en markering af samarbejdet med Gyldendal i form af udgivelsen af flere titler på én gang.

Diplomatarium Danicum og Danmarks Riges Breve

Redaktion: Jonathan Adams, Mogens Devantier, Thomas Hansen, Markus Hedemann (ledende redaktør), Anders Leegaard Knudsen og Vibeke Winge
Tilsynsførende: Esben Albrechtsen, Karsten Friis-Jensen, Bent Jørgensen og Rikke Agnete Olsen
Finansiering: Carlsbergfondet

Diplomatarium Danicum har eksisteret siden 1932. Indtil videre er 35 trykte og 5 elektroniske bind udkommet i 4 rækker indeholdende samtlige danske diplomater eller diplomater vedrørende Danmark fra perioden 789-1412. Ved et middelalderligt diplom forstås enhver form for retsstiftende dokument, fx pavelige udnævnelser af danske gejstlige, krigserklæringer, fredstraktater, lejekontrakter, pantebreve, domme etc. Sideløbende med originalteksterne er oversættelsesværket *Danmarks Riges Breve* udgivet. Redaktionen af *Diplomatarium Danicum* har nu taget fat på 5. række indeholdende diplomater fra 1413-1450. Det er hensigten at udgive diplomaterne løbende i elektronisk form med tilhørende oversættelse på projektets hjemmeside diplomatarium.dk.

Diplomatarium Danicum har indledt en tematisk arbejdsdeling, således at tekster bliver publiceret på grundlag af emner, som synes at have særligt forskningsmæssigt potentiale inden for perioden 1413-1450. Emnerne er: konflikten om Sønderjylland, centraliseringstendenser inden for det retlige og økonomiske område, dansk diplomatsprog med særligt henblik på afgrænsning i forhold til svensk samt elektroniske publiceringsformer. Parallelt med tekstudgivelsen skrives artikler, der fremsendes til tidsskrifter med fagfællebedømmelse.

Gammeldansk Ordbog

Redaktion: Merete K. Jørgensen (ledende redaktør), Marita Akhøj Nielsen og David Christian Svendsen-Tune (studentermehjælper)

Tilsynsførende: Dorthe Duncker, Britta Olrik Frederiksen og Henrik Galberg Jacobsen

Finansiering: Kulturministeriet og Velux Fonden

Gammeldansk Ordbog er en ordbog over middelalderens danske sprog. Den dækker perioden fra ca. 1100 til 1515, altså næsten halvdelen af den periode, hvor vi har kilder på dansk. Sproget undergik voldsomme ændringer i løbet af de 400 år, ordbogen dækker, og det er ambitionen at give et indtryk af denne udvikling. Alle bevarede dansk-sprogede tekster fra middelalderen skal som endemål behandles i gennemdokumenterede ordbogsartikler, der foruden ordenes betydninger også fremlægger bøjningsformer og stavemåder, gammeldanske og fremmed-sproglige paralleller, samt fordeling på genrer, perioder og geografiske områder. På *Gammeldansk Ordbogs* hjemmeside findes bl.a. prøver på ordbogsartikler, foruden ordbogens kildeliste, som giver en samlet beskrivelse af alle middelalderlige tekster på dansk.

Igenom nogen tid har redaktionen arbejdet på at om-lægge redigeringspraksis for dels at rationalisere arbejdet, dels at tilgængeliggøre ordbogens samlinger for en større kreds. Et grundlæggende element i disse planer er en digitalisering af seddelsamlingen, og det økonomiske grundlag for den blev i december 2007 tilvejebragt ved en bevilling fra Velux Fonden. Inden sedlerne kunne sendes til digitalisering,

blev samlingen omhyggeligt gennemgået og egaliseret, således blev der bl.a. rettet op på inkonsekvenser i lemmatisering, og de eftermiddelalderlige belæg blev udtaget og indsat i en særstilling. Hele hovedsamlingen er ved udgangen af 2008 digitaliseret; alle sedler forefindes dels som billedfil, dels som tekstfil. Digitaliseringen har allerede opfyldt det længe nærede ønske om en sikkerhedskopiering af den enestående samling.

Arbejdet med at etablere en hjemmeside til udlæggelse af seddelsamlingen er langt fremme; designet er fastlagt, idet en lighed med *Renæssancens sprog i Danmark* er tilstræbt. Det bliver muligt at søge på opslagsord, da de elektroniske sedler alle er identificeret med lemma, ordklasse og evt. homografnnummer. Det bliver også muligt at raffinere søgningerne med fx kronologi og emneområde som søgeparametre.

Sideløbende med digitaliseringsarbejdet er redigeringen af udvalgte ordgrupper fortsat. Artiklerne redigeres efter den om-lagte redigeringspraksis, hvor links til de digitale sedler erstatter indskrevne citater. Der arbejdes mod konkrete mål op til selskabets hundredårsjubilæum i 2011, hvor en række simpleksartikler planlægges publiceret på nettet.

Redaktionen har også i det forgangne år besvaret et antal skriftlige og mundtlige forespørgsler fra udenlandske og indenlandske forskere, ligesom den har bistået besøgende forskere ved deres arbejde med ordbogens samlinger.

Hans Svanings Danmarkshistorie

Udgiver: Peter Zeeberg

Tilsynsførende: Esben Albrechtsen,
Harald Ilsoe og Karen Skovgaard-Petersen

Finansiering: Carlsbergfondet

Hans Svaning (ca. 1500-1584) var uofficiel kongelig historieskriver i Danmark i anden halvdel af 1500-tallet. Hans hovedværk var en fuldstændig Danmarkshistorie på latin, som lå færdig i 1579. Den blev aldrig trykt i sin helhed, men manuskriptet blev flittigt brugt af de efterfølgende historikere – indtil det gik tabt ved Københavns brand i 1728.

Inden da var to længere uddrag af værket dog blevet trykt, og andre dele afskrevet af forskellige forskere, så man stadig i dag kan få et indtryk af det omfattende værk: et bredt fortællende historieværk i den klassiske retoriske tradition og med sans for den rammende anekdote. De bevarede dele af denne Danmarkshistorie bliver nu udgivet på latin med dansk paralleloversættelse.

Projektet er afsluttet og ventes at udkomme i 2010.

Herman Bang. Romaner og noveller

Redaktion: Jørgen Hunosøe, Jesper Gehlert Nielsen (ledende redaktør) og Eva Gro Andersen (studentermødhjælper)

Udgivere: Henrik Andersson, Flemming Conrad, Per Dahl, Birgitte Dalsgård, Dag Heede, René Herring, Finn Gredal Jensen, Esther Schat Kielberg, Knud Michelsen, Jesper Gehlert Nielsen, Klaus Nielsen, Nicla Percario, Stine Holst Petersen, Anders Juhl Rasmussen, Sten Rasmussen, Nicholai Reinseth og Sven Hakon Rossel

Tilsynsførende: Jens Kr. Andersen, Else Bojsen, Laurids Kristian Fahl, Finn Gredal Jensen, Esther Schat Kielberg og Sten Rasmussen

Finansiering: Kunstrådets Litteraturudvalg

indlemmelsen af ukendte og ikke uinteressante noveller. Bind 6-10 forventes udgivet ultimo maj 2009.

Udkommet:

Herman Bang. Romaner og noveller 1-5 (2008)

Der foreligger ingen videnskabelig udgave af Herman Bangs (1857-1912) samlede romaner, noveller og fortællinger, skønt en sådan længe har været savnet og ønsket. Udgaven præsenterer en tekst, der er kritisk udgivet efter det oprindelige tryk, og bringer desuden oplysende noter, en (mindre) efterskrift til hver enhed, der redegør for tekstens tilblivelse, baggrund, senere omarbejdelse(r), modtagelse, efterliv samt bibliografi.

Første del (bd. 1-5) indeholdende de samlede romaner udkom i april 2008 på forlaget People'sPress. Arbejdet med de samlede noveller er nu stort set tilendebragt. Koordineret med redaktionen ved *Bibliografi over Herman Bangs forfatterskab* har et større eftersøgningsarbejde været iværksat i forbindelse med indsamlingen af noveller, skitser m.m., trykt i tidsskrifter og magasiner i Danmark og i Norge. Arbejdet har resulteret i en kortlægning af Bangs novellistik og

ISLEX

Redaktion: Aldís Sigurðardóttir og Liisa Theilgaard

Samarbejdspartnere: Stofnun Árna Magnússonar í íslenskum fræðum, Háskóli Íslands, Reykjavík, Institutt for lingvisticke, litterære og estetiske studier, Universitetet i Bergen og Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet

Tilsynsførende: Kjeld Kristensen og Lars Trap-Jensen

Finansiering: Kulturministeriet, Undervisningsministeriet og Fondet for Dansk-Islandsk Samarbejde

ISLEX er et offentligt finansieret islandsk-dansk, islandsk-norsk (bokmål og nynorsk) og islandsk-svensk ordbogsprojekt over moderne islandsk. Ordbogen med ca. 50.000 opslagsord skal publiceres på nettet i 2011 og vil blive gratis for brugerne. Netordbogen skal fungere som redskab for et bredt udsnit af de fire landes borgere, og derfor skal ordbogen kunne imødekomme forskellige brugeres behov.

Databasen og den islandske del af ordbogen er udarbejdet af Stofnun Árna Magnússonar í íslenskum fræðum (Árni Magnússon's Institut for Islandske Studier, afdelingen for leksikografi). En stor del af ordbogens opslagsord ledsages af eksempler, faste forbindelser og idiomer, og det er tanken at forsyne alle opslagsord med udtale i form af lydfiler og alle oversættelser med link til bøjningsoplysninger og visse typer opslagsord med illustrationer. Heraf foreligger illustrationer af dyr allerede, tegnet af Jón Baldur Hlíðberg og sponsoreret af Bau-gur-Group.

Redigeringsarbejdet forløber planmæssigt. Godt to tredjedele af de ca. 50.000 opslagsord ligger klar fra den islandske redak-

tions side, og af disse er to tredjedele færdigbehandlet af den danske redaktion. I det forløbne år er arbejdet med udviklingen af netordbogens grænseflade og søgefunktioner påbegyndt, og arbejdet er nu så fremskredt, at redaktorerne kan teste hjemmesiden.

Liisa Theilgaard blev knyttet til projektet på deltid i august 2008 (bl.a. med støtte fra Fondet for Dansk-Islandsk Samarbejde).

De to årlige redaktionsmøder med deltagelse af alle fire redaktioner blev i 2008 afholdt i Göteborg i marts og i Island (Leirubakki) i september, bl.a. støttet af Nordplus og Fondet for Dansk-Norsk Samarbejde. Det første møde i 2009 fandt sted i København 24.-26. marts med deltagelse af redaktører, tilsynet og projektansvarlige fra de fire lande (fra DSL Jørn Lund).

It-drift

Medarbejdere: Michael Greve, Morten Nielsen og Anders Bruun Olsen (it-ansvarlig)

It-afdelingen varetager dagligt Det Danske Sprog- og Litteraturselskabs it-drift, -support samt yder udviklingsstøtte til både administrationen og husets projekter. Til projekter, der har it-behov ud over det normale, ydes konsulentbistand, der sikrer, at alt bliver udført efter de krav og specifikationer, der er gældende for selskabets it-infrastruktur.

Det Danske Sprog- og Litteraturselskab benytter i udbredt grad styresystemet Linux og fri/open source-programmer. Dette har mange fordele, vigtigst af disse er stabilitet, fleksibilitet og lav pris. Selskabet har igennem flere år benyttet tynde klienter til at dække det meste af behovet for computere på de enkelte kontorer. Dette resulterer i et fornuftigt lavt energiforbrug. It-afdelingen har igennem de sidste par år arbejdet på at virtualisere og konsolidere serverparken for at holde udgifter og energiforbrug nede.

Større udviklingsopgaver varetages i stigende grad af konsulenter, da it-afdelingen ikke har kapacitet til at udføre disse.

I beretningsåret har en stor del af arbejdet koncentreret sig om opsætning og klargøring af storgeservere og ny terminalserver.

Desuden har afdelingen ydet en større indsats i forbindelse med samarbejdet med Magenta ApS om udviklingen af websites til *Renæssancens sprog i Danmark*, *Gammeldansk Ordbogs* seddelsamling samt forbedring og videreudvikling af *sproget.dk*.

Karen Blixen. Værker

Redaktion: Nicolas Reinecke-
Wilkendorff

Udgivere: Poul Behrendt, Henrik
Blicher, Lasse Horne Kjældgaard
og Peter Olivarius †

Tilsynsførende: Finn Hauberg Morten-
sen og Klaus P. Mortensen

Finansiering: Augustinus Fonden,
Dronning Margrethes og Prins Henriks
Fond, Kunstrådets Litteraturudvalg og
Velux Fonden

Karen Blixen. Værker er den første videnskabelige udgave af Karen Blixens (1885-1962) fiktive forfatterskab. Hvert bind udgives efter moderne tekstkritiske principper og rummer ud over selve teksten en kommentardel (ordforklaringer, realkommentarer, intertekstuelle noter) og en efterskrift. Hertil kommer evt. bilag, der kan kaste nyt lys over værket. Trykgrundlaget udgøres af førstetrykkene, som i en række tilfælde jævnføres med det overleverede manuskriptmateriale. Som noget relativt nyt er projektet XML-baseret, hvilket giver en langt mere fleksibelt arbejdsgrundlag end ved brug af traditionel tekstbehandling.

Seriens andet bind, *Vinter-Eventyr*, skulle være udkommet ultimo 2008, men forsinkelser af forskellig art har gjort, at bindet nu planlægges udgivet i løbet af 2009. For *Vinter-Eventyr* gælder det, at teksten er færdig, mens kommentardelen endnu mangler de sidste korrekturgange. Efterskriften forventes færdiggjort i foråret 2009. Arbejdet med seriens tredje bind, *Syv fantastiske Fortællinger*, påbegyndes, så snart arbejdet med *Vinter-Eventyr* er afsluttet. Det forventes, at *Syv fantastiske Fortællinger* vil blive udsendt i løbet af 2010,

men en nærmere udgivelsesdato er ikke fastsat.

Udkommet:

Den afrikanske Farm, med tekstkommentar og efterskrift ved Lasse Horne Kjældgaard (2007)

Latinsk hyrde- digtning i Danmark på Frederik 2.s tid

Udgivere: Karsten Friis-Jensen, Karen Skovgaard-Petersen og Peter Zeeberg (projektleder)

Tilsynsførende: Minna Skaftte Jensen og Patrick Kragelund

Finansiering: Carlsbergfondet

Tekstkritisk udgivelse med paralleloversættelse, indledning og noter af et repræsentativt udvalg af danske latinsksprogede hyrdedigte fra perioden 1560-1580: Erasmus Lætus: *Bucolica* (1560), Hans Philipsen Pratensis: *Daphnis* (1563), Hans Lauridsen Amerinus: *Ecolga de pacis foedere* (1573), Peder Jacobsen Flemløse: *Ecolga de eclipsi solari* (1574), Zacharias Widing: *Iolas* (1577), Hans Hansen Stage: *Ecolga in obitum Catharinae Hasebard* (1578) og Niels Pedersen: *Dialogismos* (1580). De oprindelige publikationer skal i alle tilfælde udgives i deres fulde omfang.

De udvalgte værker er alle skrevet inden for Frederik 2.s re-

geringstid og repræsenterer et bredt spektrum af de temaer, der behandles i tidens latindigtning. Udgivelsen vil være den første omfattende moderne udgave af dansk latindigtning fra renæssancen. En enkelt af teksterne, Niels Pedersens *Dialogimos*, er aldrig tidligere behandlet. Det er et hidtil ukendt stykke dansk latinlitteratur, som i 2003 er dukket op i et nordtysk herregårdsbibliotek.

I løbet af 2008 er hyrdedigtene af Pratensis, Amerinus, Flemløse, Widing, Stage og Petersen blevet tilgængelige på nettet, såvel i latinsk tekstudgave som dansk oversættelse, som del af tekstbasen på sitet renaessancesprog.dk (se s. 32). Bogudgaven af disse seks digte, med indledning, noter og kritisk apparat, forventes at ligge trykklar i løbet af 2009. Erasmus Lætus' *Bucolica* er gjort tilgængelig på sitet i diplomatarisk udgave, men uden oversættelse.

Redaktion: Henrik Andersson, Jørg Asmussen, Henrik Lorentzen, Sanni Nimb, Nicolai Hartvig Sørensen, Lars Trap-Jensen (ledende redaktør) og Thomas Troelsgård

Tilsynsførende: Dorthe Duncker, Kjeld Kristensen og Peter Zeeberg

Finansiering: Carlsbergfondet, Kulturministeriet, støttet af Det Elektroniske Forskningsbibliotek

ordnet.dk har som mål at skabe et websted hvorfra der kan søges i digitale versioner af flere af DSL's sproglige opslagsværker. Inden for den gældende projektperiode, 2004-2010, integreres tre projekter i systemet: ordbøgerne *Den Danske Ordbog* og *Ordbog over det danske Sprog* (med supplement) samt *Korpus-DK*. Datastrukturen for *Den Danske Ordbog* ændres og tilpasses så den i højere grad opfylder kravene til præsentation, link og søgemuligheder i det elektroniske medie, ligesom artikelbestanden løbende vedligeholdes. *Ordbog over det danske Sprog* digitaliseres i en todelt proces: Først en eksternt indtastning af manuskriptet med bevarelse af alle typografiske oplysninger og dernæst en intern efterbehandling hvor den typografiske opmærkning tolkes strukturelt så ordbogen bliver søgbar fra en database. Endelig sammenkøbes *Ordbog over det danske Sprog* med supplementet. *KorpusDK* har afløst *Korpus 2000* som udtryk for at korpus løbende skal forsynes med nye tekster, ligesom nye funktioner og søgefaciliteter er udviklet til systemet.

Projektet er gået ind i den afsluttende fase hvor fokus er på udvikling og programmering af hjemmesiden. Korpusdelen af hjemmesiden blev lanceret for offentligheden i marts 2008, og

siden da har netversionen af *Den Danske Ordbog* haft højeste prioritet. Ordbogens funktionalitet og udseende i netudgaven er blevet fastlagt i samarbejde med designeren, og siden ventes at kunne publiceres i foråret 2009. Redaktionelt har indsatsen koncentreret sig om gennemlæsning af de nyskrevne artikler så de er klar til publikation, samt systematiske tjek af bestemte oplysninger som følge af konverteringen af forskellige dele af artikelstrukturen. Til sidstnævnte hører især henvisninger i form af hyperlink fra synonymer, antonymer og eksempler på orddannelse. Ændringen af henvisningsapparatet har endvidere haft som konsekvens at en række eksisterende henvisningsartikler er blevet nedlagt. Det samlede antal artikler i ordbogen er derfor ikke vokset i løbet af det seneste år, men ligger lidt under 90.000. Strukturændringerne omfatter også ordforbindinger, der er blevet ændret så udtrykkene vil kunne vises under samtlige de indgående ord i udtrykket. Redaktionen har desuden vedligeholdt både ord- og tekstbaser og besvaret henvendelser fra offentligheden.

Afdelingen for digitale ordbøger og tekstkorpora har videreført samarbejdet med Center for Sprogteknologi om *DanNet*, et wordnet for dansk svarende til de internationale projekter *WordNet* og *EuroWordNet*. Målet er at opbygge et leksikalsk-semantic network over det danske ordforråd med udgangspunkt i *Den Danske Ordbogs* opslagsord og definitioner. Foruden en række selvstændige anvendelsesmuligheder af sprogteknologisk art er perspektivet i *ordnet.dk*-sammenhæng at tilvejebringe en konsistent sprogteknologisk

beskrivelse af det centrale danske ordforråd som kan udnyttes til begrebsorienterede søgninger i netversionen af *Den Danske Ordbog*. En sådan (første) søgemulighed er indarbejdet i den udgave der lanceres i foråret 2009. *DanNet* er finansieret af Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation frem til foråret 2009, hvor resursen offentliggøres som et selvstændigt produkt med åben adgang for alle.

En fortsættelse af *DanNet* i begrænset omfang er gjort mulig af Det Danske Sprog- og Litteraturselskabs deltagelse i forskningsinfrastrukturen *DK-CLARIN*, som rummer støtte til at udvide *DanNets* dækningsgrad op til 70.000 begreber. *DK-CLARIN* finansieres af Det Strategiske Forskningsråd i perioden 2009-2011, og selskabet modtager endvidere støtte herfra til indsamling af almensproglige korpusstekster, til forbedring af søgemulighederne i *Arkiv for Dansk Litteratur* samt til selskabets bidrag til udvikling af den samlede it-løsning for *DK-CLARIN*.

Ord, *subst.*
 Ord-, *i ssgr.*
 ord-arm, *adj.*
 Ord-avl, *subst.*
 Ord-betydning, *subst.*
 Ord-billede, *subst.*
 ord-blind, *adj.*
Ord-bog, *subst.*
 ord-boglig, *adj.*
 Ord-bram, *subst.*
 Ord-brud, *subst.*
 Ord-brug, *subst.*
 Ord-bryder, *subst.*
 Ord-bulder, *subst.*
 Ord-bygning, *subst.*
 Ord-dannelse, *subst.*
 ord-dele, *v.*
 ord-døv, *adj.*
 I. Orde, *subst.*
 II. orde, *v.*
 Orde-, *i ssgr.*
 Orde-lag, *subst.*
 ordele, *v.*
 Orden, *subst.*
 ordenlig, *adj.*

Renæssancens sprog i Danmark: Genfødsel og Fornyelse

Redaktion: Jonathan Adams, Peter Zeeberg (ledende redaktør) og Niels Grotum (studentermehjælper)

Projektgruppe: Ebba Hjorth, Marita Akhøj Nielsen og Lars Trap-Jensen

Tilsynsførende: Dorthe Duncker, Karsten Friis-Jensen og Flemming Lundgreen-Nielsen

Finansiering: Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation

Danmark var i perioden 1515-1700 et flersproget land. Dansk var det vigtigste folkesprog, men i det højere uddannelsessystem dominerede latin. Sprogsituationen mindede således om Danmark i dag med det kraftige islæt af engelsk i bl.a. forretnings- og uddannelsesverdenen.

Vi ved at der blev skrevet litteratur på latin, men vi ved ikke nok om på hvilke andre områder latin blev brugt, fx mht. ordforråd og nyordsdannelse.

Projektet omfatter to detaljestudier. Peter Zeeberg gransker det blandingssprog der opstod blandt latinkyndige danskere, og Jonathan Adams undersøger hvordan latinen påvirkede periodens dansk. Som redskaber hertil vil projektet etablere to baser på internettet. *Tekstbasen* vil gøre det muligt at læse og søge i en lang række tekster fra renæssancen. Den skal dække et bredt udvalg af genrer både på dansk og latin. De latinske tekster ledsages af en oversættelse til dansk. *Ordbogsbasen* er et opslagsværk. Den skal indeholde ordbogsværker fra perioden, som efter skanning struktureres således at man kan slå op i alle ordbøgerne både på ældre nydanske og latinske ord.

Med tekst- og ordbogsba-

sen og links mellem dem vil det blive muligt – både for projektets medarbejdere, for andre forskere og for interesserede i øvrigt – dels at skaffe sig indgående viden om forholdet mellem dansk og latin i renæssancen, dels at beskæftige sig bredt med periodens sprog og litteratur.

Projektet løb fra 1. januar 2006 til 31. december 2008. I beretningsåret er sitet *renaessancesprog.dk*, omfattende ordbogsbase, tekstbase og diverse ledsagende tekster, blevet færdiggjort og tilgængeligt på nettet. Software til de to baser er udviklet af Magenta ApS.

Ordbogsbasen omfatter syv ordbøger: Christiern Pedersen: *Vocabularium ad usum dacorum* (1510), Henrik Smith: *Hortulus synonymorum* (1520), Jon Tursten: *Vocabularius Rerum* (1561), Henrik Smith: *Libellus vocum Latinarum* (1563), Poul Nielsen Hingelberg: *Vocabulorum variorum expositio* (1576), Mads Pors: *De nomenclaturis Romanis* (1594) og Poul Jensen Colding: *Dictionarium Herlovianum* (1626). Alle er udgivet til lejligheden af projektets medarbejdere. Der er mulighed for søgning på opslagsord eller i fuldtekst, både på dansk og latin. Det fundne kan vises som artikler, som sider i tekstformat eller i faksimile. En ottende ordbog, Poul Jensen Colding: *Etymologicum Latinum* (1622), er tilgængelig som faksimile i pdf-format.

Tekstbasen omfatter i skrivende stund lidt under 100 tekster af varierende omfang. Ca. 1/5 af den samlede tekstmængde er på latin, 4/5 på ældre nydansk. Latinske tekster er så vidt muligt ledsaget af dansk oversættelse. Et antal tekster er udgivet og oversat til lejligheden af projektets redaktører. Herudover er

der hovedsagelig tale om allerede trykte udgaver/oversættelser, udgivet af Det Danske Sprog- og Litteraturselskab eller af Universitets-Jubilæets danske Samfund (UJDS).

Blandt de ledsagende tekster på sitet er udgaver og oversættelser ved Peter Zeeberg af titelblade, forord, efterskrifter m.m. fra de syv vokabularer der er optaget i ordbogsbasen.

Vocabularium ad vsū dacorum ordie litterario cū eoz bulgari iterp tatiōe diligēter & fideliter collectū.

sproget.dk

Redaktion: Laurids Kristian Fahl og Astrid Hjorth Balle (studentermød-hjælper)

Samarbejdspartner: Ida Elisabeth Mørch (Dansk Sprognævn)

Tilsynsførende: Jørg Asmussen og Lars Trap-Jensen

Finansiering: Kulturministeriet

sproget.dk ønsker at være det sted på internettet hvor man finder vejledning, oplysning og svar på spørgsmål om det danske sprog og sprogforhold i Danmark – en hjælp i det daglige arbejde for sprogbrugere af alle slags og et søgeredskab af høj kvalitet mht. sproglige informationer.

Fra søgefeltet får man på én gang adgang til *Retskrivningsordbogen*, *Den Danske Ordbog* (i uddrag), *Ordbog over det danske Sprog*, *Nye ord i dansk*, faktabokse fra Politikens *Håndbog i Nudansk* samt svar på sproglige spørgsmål stillet til Dansk Sprognævn. Man finder oplysninger om retskrivningsregler, typiske sproglige problemer med tilhørende øvelser, nyttige ordlister mv., og man kan gå i dybden med sproglige temaer som »Hvad er sprog?«, »Ord og bogstaver i tal«, »Sms-sprog« m.fl. I små og sjove quizzer kan man derudover teste sin viden om fx chatsprog, gamle ord og ordsprog, ord fra vore nabosprog, pendulord mv., såvel som man i ordmuseet kan gå på opdagelse i ord der ikke længere anvendes så hyppigt.

Det seneste år er arbejdet på *sproget.dk* primært foregået 'bag kulisserne', og frugterne af dette arbejde er tæt på at kunne høstes.

Således er en ny og forbedret søgefunktionalitet på trapperne, på baggrund af hvilken man – i modsætning til nu

– også vil kunne finde stavemåden »i dag« selvom man søger på »idag«, »masochist« hvis man søger på »masokist« og »fødselsdag« når man søger på »fødslesdag«. Samtidig vil man fremover også kunne afgrænse sin søgning til kun at vise resultater inden for bestemte grammatisk emner som fx retskrivning, sprogbrug, tegnsætning mv. Herudover vil *sproget.dk* snart kunne suppleres med artikler fra *SprogbrevetDR*, artikler fra *Politikens* sprogklumme »Sprogligt«, såvel som en udvidelse af ordmuseet også står for døren. Hertil kommer at der arbejdes på at kunne tilføje såvel Schultz' *Synonymordbog* som *Den store danske udtaleordbog*.

Siden lanceringen har besøgstallet på *sproget.dk* i gennemsnit ligget på ca. 2.000 besøgende om dagen (dog lavere i weekender og ferier). Men efter DR1's forbrugerprogram *Rabatten* torsdag 8. januar 2009 bragte et indslag om *sproget.dk* under overskriften »Gratis ordbøger«, er dette tal næsten fordoblet så der på hverdage nu er knap 4.000 besøgende. Et markedsføringstiltag der skal søge at øge dette antal yderligere, er under udarbejdelse.

The screenshot shows the website's header with the logo 'sproget.dk' and the tagline 'Indgangen til det danske sprog'. Below the logo are two buttons: 'Forside' and 'Råd og'. A navigation bar below indicates 'Du er her: Forside'. The main content area features a 'Råd og regler' section with a question mark icon and a list of links: 'Retskrivningsregler mv.', 'Typiske problemer', 'Ordlister', and 'Det siger loven'. Below this is a 'Sprogtemaer' section with a star icon and links for 'Hvad er sprog?', 'Ord og bogstaver i tal', and 'Bandeord'.

Studér Middelalder på Nettet

Redaktion: Jonathan Adams, Simon Skovgaard Boeck, Ebba Hjorth (ledende redaktør), Merete K. Jørgensen, Marita Akhøj Nielsen og David Christian Svendsen-Tune (studenter-medhjælper)

Tilsynsførende: Bente Holmberg og Flemming Lundgreen-Nielsen

Finansiering: Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation

Projektet *Studér Middelalder på Nettet* har digitaliseret centrale danske tekster fra middelalderen og gjort dem tilgængelige på internettet i videnskabeligt tilfredsstillende udgaver. Tillige har projektet fremlagt enkelte tekster, der appellerer til bredere brugergrupper, i faksimile. Udgangspunktet for netudgaverne er *Gammeldansk Ordbogs* afskrifter, der følger moderne editions-filologiske principper. Til brug for projektet er afskrifterne skannet, og skanningen er kollationeret med originalhåndskrift eller -tryk. Projektets adresse er: *smn.dsl.dk*.

Hjemmesiden er nu offentligt tilgængelig. Siden omfatter dels en række generelle afsnit, nemlig en introduktion, en projektbeskrivelse, en liste over medarbejdere og en vejledning, dels en underliggende database, der administrerer de udgivne tekster. Teksterne er altid publiceret i transskription med tilknyttet tekstkritisk apparat og fortegnelse over senere tilføjelser. Dertil kommer for en del teksters vedkommende faksimiler af originalen. Til håndskrifterne er der udarbejdet håndskriftbeskrivelser og til hver tekst findes en litteratur- eller kulturhistorisk indledning.

På grund af sparsomme it-resourcer er visse af teksterne endnu ikke tilgængelige på hjemmesiden, men den færdige hjemmeside vil blive præsenteret for offentligheden sammen med *Gammeldansk Ordbogs* digitaliserede seddelsamling i efteråret 2009.

Svensk-Dansk Ordbog

Redaktion: Else Bojsen, Pernille Folkmann og Kjeld Kristensen (ledende redaktør)

Tilsynsførende: Henrik Andersson og Bente Holmberg

Finansiering: A.P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til almene Formaal, Nordplus Sprog under Nordisk Ministerråd og Nordisk Kulturfond

Ordbogen er tænkt som en afløser for Valfrid Palmgren Munch-Petersen og Ellen Hartmanns store ordbog, der udkom i 1954. Den nye, store ordbog skal indeholde 45.000-50.000 opslagsord med dertil hørende faste udtryk m.m., svarende til et omfang på ca. 1.000 sider. Målgruppen skal være bred og vil i sagens natur især omfatte danskere samt dansklæsende færingere, grønlandere og islændinge. Ordbogen forventes trykt i 2010 eller 2011.

Efter at et pilotprojekt finansieret af den sprogpoltiske referencegruppe under Nordisk Ministerråd var afsluttet 29. februar 2004, begyndte selve ordbogsarbejdet 1. oktober 2004. Pr. 1. marts 2009 er følgende dele af ordbogen skrevet: Bogstaverne A-E, G-T, Ö-Å, desuden dele af bogstaverne F og U, i alt ca. 42.000 ordbogsartikler ud af ca. 47.000.

Ved gennemlæsningen medvirker på dansk side Anne Duekilde, på svensk side Ulf Teleman. Pr. 1. marts er ca. 65 % af alle artikler gennemlæst.

Der er med Liisa Theilgaard som konsulent indledt et arbejde med endelig tilretning af artikelstrukturen som forberedelse til grafisk tilrettelægning og produktion af den trykte ordbog. Der er i efteråret 2008 ført forhandlinger med danske forlag om ud-

givelse af ordbogen, og en kontrakt med ét af dem forventes indgået i foråret 2009.

I den kommende tid fortsætter artikelskrivningen og gennemlæsningen. Efter at artikelskrivningen er afsluttet i efteråret 2009 begynder et arbejde med kontrol og supplerung af ordbogsbasen. Til denne fase af ordbogsarbejdet er der søgt supplerende økonomisk støtte hos Nordplus Sprog under Nordisk Ministerråd.

Jens Baggesen: Labyrinten

Udgiver: Henrik Blicher
Tilsynsførende: Flemming Lundgreen-Nielsen og Klaus P. Mortensen

Værket er af Henning Fenger blevet kaldt »det 18de århundredes originaleste prosaværk«, men siden det først blev trykt i to bind 1792 og 1793, har Jens Baggesens (1764-1826) følsomme rejsebeskrivelse fra revolutionsåret 1789 kun kunnet læses i beskårne og hårdt redigerede udgaver. Opgaven går da ud på at lave en kritisk og kommenteret udgave af den oprindelige helhed. Beslutningen om at udgive helheden og ikke nøjes med nok så veloplagede klassikeruddrag har betydning for kommentarniveauet: Ved at punktkommentere værkets lokale kontekst får man et klarere billede af Baggesens mellemværende med sin samtid.

Etableringen af den større tekst-helhed er afsluttet. Der foreligger intet gennemgående trykmanuskript, men dog en række breve og notater, der tydeligvis har tjent som ansatser til Baggesens værk. Hele tilblivelsesperioden bliver flittigt brugt til at rekonstruere rejsen, som den var, men også til at give værket sin plads i dialog med den seneste udvikling frem til udgivelsestidspunktet. Og værket markedsføres før sin udgivelse med appetitvækkende uddrag i tidsskrifter.

Emenderet tekst til *Labyrintens* første del og kommentar til samme er i det tidlige forår tilgængeligt de tilsynsførende.

Thomas Bartholin d.æ.s breve

Udgiver: Niels W. Bruun
Tilsynsførende: Niels Jørgen Green-Pedersen, Lars Boje Mortensen og Peter Zeeberg
Finansiering: Carlsbergfondet

Thomas Bartholins (1616-1680) forfatterskab blev i sin tid af Odin Wolff betegnet som »den Skat af Kundskaber og Underretninger om Naturen, Mennesket og Tidsalderens Egenheder hiemme hos os, hvilken findes nedlagt i vor Landsmand Thomas Bartholins Skrifter«. Denne præcise karakteristik er også dækkende for Bartholins korrespondance, som han i redigeret form selv udgav i årene 1663-1667. Hertil kommer så de breve, der findes i andre trykte kilder eller som udgiveren har fundet i danske og udenlandske arkiver.

Den kritiske udgave af de Bartholinske breve omfatter hele dette materiale samt en engelsk oversættelse heraf.

Den latinske tekst er etableret og samtlige breve oversat. Der pågår nu en afsluttende redaktion af den engelske oversættelse. Dette arbejde vil efter planen være tilendebragt ved udgangen af 2009.

Anders Bording: Samlede Skrifter

Udgivere: Paul Ries og Erik Sønderholm †

Tilsynsførende: Ole Feldbæk og Steffen Heiberg

Finansiering: Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation

Da Peder Terpager og Hans Gram med støtte fra Fredrik Rostgaard lod udgå deres udgave af Anders Bordings (1619-1677) samlede skrifter (1735), lod de teksten af digtene og af den versificerede månedsavis *Den Danske Mercurius* fremtræde i en moderniseret sprogdragt, ligesom Hans Gram forsøgte at gøre værkerne tilgængelige for »enhver vittige Læsere« ved at forsyne dem med »fornødne Opliusninger ved flere Stæder, hvor Meeningen formedelst visse Historiske Omstændigheder er ikke lige klar for alle, i det mindste ikke saa aabenbar, som den var paa Tider, da Versene skreves«. Mens Erik Sønderholm genoplivede digtene, og faksimilegengivelsen af *Den Danske Mercurius* automatisk genskabte avisen, arbejdes der stadig på det fjerde bind, kommentaren til den del af Bordings produktion, hvori han efter Grams mening bedst viste sin »Poetiske Opfinding og Artighed, eller hans Rigdom og Overflødighed i Talen«. Formålet med kommentaren, der har form af et leksikon af sprogligt, geografisk, biografisk og alment kulturelt indhold, er derfor at gøre *Den Danske Mercurius* tilgængelig for en nutidslæser som et værk, hvis forfatter ikke blot beskrev, men også fortolkede sin egen og sin samtids verden.

Der arbejdes på renskrivning, korrekturlæsning og redigering af det fjerde bind.

Udkommet:

Anders Bording: *Digte* (1984)

Anders Bording: *Den Danske Mercurius* (1984)

Kommentar til Anders Bordings digte (1986)

Georg Brandes' Correspondance, 2e Série

Udgivere: Zsuzsanna Bjørn Andersen (den ungarske brevveksling), Klaus Bohnen (den tysk-østrigske brevveksling), Per Dahl (den tysk-østrigske brevveksling), NN (den russiske brevveksling), NN (den polske brevveksling)

Tilsynsførende: Flemming Conrad og Lars Peter Rømhild

Finansiering: Brandt-Brandtved Fonden og Else Marie Moth-Lunds Fond

Bindene med Georg Brandes' (1842-1926) brevvekslinger med ungarske, tysk-østrigske, russiske og polske kulturpersonligheder indgår i udgaven af *Georg Brandes' Correspondance*. Den første serie udkom 1952-1966 og medtog kun få, meget store brevvekslinger med udvalgte forfattere. Anden serie sigter bredere og omfatter derfor flere korrespondenter og litterære miljøer, der dokumenterer Georg Brandes' internationale indflydelse.

Den ungarske brevveksling: Korrespondancen består af 132 breve fra 31 korrespondenter. Udgiveren fik 2007 bevilget et forskningsophold i Budapest for at undersøge, om nye breve med interesse for brevvekslingen skulle være tilgængelige arkiverne. I april 2008 skabtes der mulighed for et nyt ophold, hvor forhold af interesse for kommenteringen skulle verificeres. Manuskript er tilgængeligt oversat, Monica Wenusch, Abteilung für Scandinavistik, Universität Wien, og ventes trykklart i oktober 2009.

Den tysk-østrigske brevveksling: På grund af udgavernes andre opgaver skrider arbejdet kun langsomt frem.

Den russiske brevveksling: Brevvekslingen er midlertidigt taget af programmet.

Den polske brevveksling: Brevvekslingen er midlertidigt taget af programmet.

Udkommet:

Correspondance de Georg Brandes. I: La France et L'Italie (1952)

Correspondance de Georg Brandes. II: L'Angleterre et La Russie (1956)

Correspondance de Georg Brandes. III: L'Allemagne (1966)

Correspondance de Georg Brandes. IV: Notes et Références (1966)

Georg Brandes' Nietzsche-forelæsninger 1888

Udgivere: Per Dahl og Gert Posselt

Tilsynsførende: Carl Henrik Koch

Finansiering: Carlsbergfondet

Projektet omfatter en udgivelse af manuskriptet til Georg Brandes' (1842-1927) fem banebrydende forelæsninger ved Københavns Universitet i foråret 1888 over den tyske filosof Friedrich Nietzsche og af de deraf afledte artikler om »Aristokratisk Radikalisme«, der tryktes i hhv. *Tilskueren* og *Deutsche Rundschau* 1889 og 1890. På grund af den internationale interesse for forelæsningerne publiceres de i en dansk-tysk paralleludgave på det schweiziske forlag Schwabe & Co., Basel, i serien *Beitrage zu Friedrich Nietzsche*. Teksten er ledsaget af oplysende noter; den danske tekst desuden af et tekstkritisk apparat, mens apparatet i den tyske oversættelse rummer henvisninger til de refererede steder i Nietzsches værker.

Den danske tekst foreligger i 3.-korrektur, mens arbejdet med apparatet til den tyske oversættelse vil kunne afsluttes i sommeren 2009. Der arbejdes tæt sammen med den danske layouter Anne Houe og forlaget om den krævende sats.

P.O. Brøndsteds dagbøger fra ungdomsrejsen

Udgiver: Gorm Schou-Rode

Tilsynsførende: Ivan Boserup og Karsten Friis Johansen

De bevarede rejsedagbøger fra P.O. Brøndsteds (1780-1842) ungdomsår 1806-1812 rummer et mangesidet begavet menneskes levende beskrivelse af tidens Europa. Skildringen af rejsen i Det Osmanniske Rige er et unikt dokument, men også optegnelserne fra det forberedende ophold i Paris rummer meget værdifuldt materiale. Stemningen i verdens hovedstad, Napoleons Paris, er fint skildret, og der bringes mange oplysninger om livet i den tysk-danske koloni i byen. Tilblivelsen af Adam Oehlenschlägers værker følges, såvel som digterens gensyn med kollegaen Jens Baggesen. Der er talrige oplysninger til belysning af den almindelige lærdomshistorie, men ikke mindst musik-, kunst- og teaterhistorikere vil finde megen ny information.

Arbejdet med udgavens punktkommentar forventes afsluttet i foråret 2009, og udarbejdelsen af personindeks og andet vil i samarbejde med den litterære redaktion blive indledt i løbet af sommeren 2009. Der er i den seneste tid indledt drøftelser med Otto Christian Schepelern, der har påbegyndt sit arbejde med P.O. Brøndsteds udenrigspolitiske depecher.

Corpus Philosophorum Danicorum Medii Aevi I-XV

Redaktion: Sten Ebbesen, Alfred Otto †, Jan Pinborg †, Heinrich Roos †

Tilsynsførende: Niels Jørgen Green-Pedersen, Fritz Saaby Pedersen og Erik Petersen

Finansiering: Carlsbergfondet

Corpus Philosophorum Danicorum er en samlet udgave af videnskabelige arbejder fra middelalderen, som har danske forfattere. Alle værkerne er på latin, og de fleste har filosofisk indhold. Første bind fremkom i 1955, bind XIII i 1998 (bind IX var imidlertid oversprunget). Bind XIV, indeholdende Boethius de Dacias kvæstioner til Aristoteles' *De anima* og nogle anonyme kvæstioner til *Metafysikken*, som står i afhængighedsforhold til Boethius, er i trykken. De to værker i bindet udgives af hhv. R. Wielockx (Rom) og G. Fioravanti (Pisa).

Næste forudsete udgivelse er bind IX, som vil indeholde en samling af logiske og grammatiske afhandlinger (*sophismata*), hvortil også Boethius de Dacia har bidraget. Bindet udgives af Sten Ebbesen og Irène Rosier-Catach (Paris). Manus forventes færdiggjort i løbet af 2010.

Udkommet:

I,1-2: *Johannis Daci Opera* (1955)

II: *Martini de Dacia Opera* (1961)

III: *Simonis Daci Opera* (1963)

IV: *Boethii Daci Modi significandi* (1969)

V,1: *Boethii Daci De generatione* (1972)

V,2: *Boethii Daci Physica* (1974)

VI,1: *Boethii Daci Topica* (1976)

VI,2: *Boethii Daci Opuscula* (1976)

VII: *Incertorum Auctorum Quaestiones super Sophisticos Elenchos* (1977)

VIII: *Boethii Daci Quaestiones super IV librum Meteorologicorum* (1979)

X,1: *Petri Philomenae de Dacia Opera quadrivialia* (1983)

X,2: *Petri de S. Audomaro Opera quadrivialia* (1984)

XI,1-2: *Andreae Sunonis filii Hexaëmeron* (1985)

XII: *Nicolai Drukken De Dacia Opera* (1998)

XIII: *Thuonis De Vibergia Opera* (1998)

Danmarks gamle Ordsprog I-VIII

Udgivere: Simon Skovgaard Boeck, Iver Kjær † og John Kousgård Sørensen †

Tilsynsførende: Allan Karker

Finansiering: Augustinus Fonden (bind I-III), Carlsbergfondet, Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation

Udkommet:

I,1-2: Peder Låles Ordsprog (1979)
II: »Hans Thomissøns Ordsprog« & Poul Enevoldsen: *Farrago* (1977)
IV: *Problemata et Proverbia moralia* & Hans Chr. Sthens Ordsprog (1987)
V: Daniel Matras: *Proverbes* (1981)
VI: Samlinger fra 17. århundrede (1980)
VII,1-2: Peder Syv: *Aldmindelige Danske Ordsprog* (1983-1988)

Danmarks gamle Ordsprog er den videnskabelige standardudgave af danske ordsprog. I sit anlæg adskiller den sig fra andre udgaver ved at lægge samlinger af ordsprog til grund for udgivelsen, hvor andre værker har valgt det enkelte ordsprog som udgangspunkt. I alt 27 samlinger fra perioden 1500-1700 udgives i bogform (i nytryk eller faksimile); det samlede antal ordsprog er ca. 33.000. Den valgte form giver forskeren mulighed for at undersøge de enkelte samlinger, men det betyder også, at et register bliver en uundværlig indgang til værket, hvis man fx vil se, hvordan et ordsprog har ændret sig gennem tiden.

For at projektet kan afsluttes, mangler udarbejdelsen af bind III (Ribekredsens ordsprogssamlinger) og bind VIII (registre). Til begge er der forarbejder, og af bind III mangler kun indledningen. Der foreligger en plan for udarbejdelsen af registre, men det omfattende arbejde er endnu ikke kommet videre. Der har i beregningsåret ikke været arbejdet på udgaven.

Den danske Rigslovgivning

Udgiver: Aage Andersen

Tilsynsførende: Allan Karker og Inger Dübeck (Selskabet for Udgivelse af Kilder til dansk Historie)

Finansiering: Carlsbergfondet, Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation og Thorvald Dreyers Fond

Langt senere end de andre nordiske lande fik Danmark én fælles lov for hele riget, nemlig med *Kong Christian Den Femtis Danske Lov* af 1683, men der var dog muligvis gjort forsøg på at tilvejebringe en sådan rigsomfattende lov allerede i første halvdel af 1200-årene. Efter landskabslovenes fremkomst i 1100- og 1200-årene stagnerede retsudviklingen dog ingenlunde. Perioden frem til omkring 1500 prægedes ganske vist af et ikke overvældende antal love, der i overvejende grad omhandlede forfatnings- og forvaltningsretten, men centralmagtens voksende betydning afspejledes i 1500-årene i en omfattende rigslovgivning i form af forordninger, ordinanser og recesser, der supplerede og ændrede reglerne i landskabslovene. Også Christian 3.s forsøg på at tilvejebringe en fælles lovbog for hele riget forblev uden resultat.

V.A. Secher udgav i årene fra 1887 til 1918 det lovpristte værk *Corpus Constitutionum Daniæ*, der dækker lovgivningen i perioden fra 1558 til 1660. Det Danske Sprog- og Litteraturselskab har nu sammen med Kildeskriftselskabet efter moderne editionsprincipper tilvejebragt en udgave af lovgivningen i tiden indtil Christian 2.s landflygtighed. Med arbejdet med recesserne fra Christian 3.s tid bliver enderne bundet sammen og den ældre danske rigslovgivning tilgængelig gjort i tilfredsstillende form.

Manuskriptet til det fjerde bind omfattende 1523-1558 er udarbejdet og har passeret tilsynet. Udgiveren arbejder med at indarbejde kommentarerne i manuskriptet med henblik på at gøre teksterne tryklare.

Udkommet:

Den danske Rigslovgivning indtil 1400 (1971)

Den danske Rigslovgivning 1397-1513 (1989)

Den danske Rigslovgivning 1513-1523 (1991)

Holger Drachmann – Amanda Nilsson (»Edith«). En brevvæksling

Udgiver: Henk van der Liet

Tilsynsførende: Torben Nielsen og
Lars Peter Rømhild

Det Kongelige Bibliotek erhvervede i 1947 ca. 850 breve fra digteren Holger Drachmann til »Edith«, dvs. Amanda Nilsson, senere Gerlach (1866-1953). Siden har der været et stort behov for en kommenteret udgave af dette brevmateriale, ikke mindst fordi Morten Borups *Breve fra og til Holger Drachmann I-IV* (1968-1970), ligeledes udgivet af Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, forbigår disse breve. Forklaringen er, at Borup ikke mente, at brevene til og fra »Edith« havde tilstrækkelig litteraturhistorisk betydning. Til trods for dette synspunkt gør han i forordet opmærksom på, at »Udgivelsen af et udvalg af breve, der belyser digterens privatliv, kunne ligeledes være ønskelig«. »Edith« spillede en central rolle i Drachmanns modne forfatterskab, dvs. fra ca. 1887 til ca. 1898. Fhv. overbibliotekar og tilsynsførende på denne udgave, Torben Nielsen, har i *Magasin fra Det Kongelige Bibliotek* gjort opmærksom på, at »Amanda Gerlachs papirer udgør et værdifuldt tilskud til vort kendskab til Drachmann i »Edith«-perioden, og ikke mindst til Amanda Nilsson selv som den fine og hengivne kvinde, hvis tab han [Drachmann] aldrig rigtigt forvandt«.

I beretningsåret er teksten til ca. 50 breve etableret, således at der nu er transskriberet og kommenteret i alt ca. 300 breve. Arbejdet skrider langsomt frem.

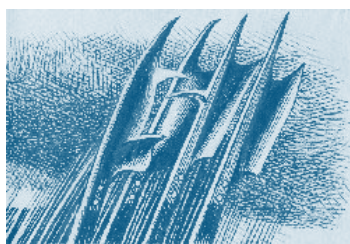
Johannes V. Jensen: Kongens Fald

Udgiver: Sven Hakon Rossel

Tilsynsførende: Flemming Lundgreen-Nielsen

Kongens Fald (1900-1901) er et hovedværk ikke blot inden for Johannes V. Jensens (1873-1950) forfatterskab, men inden for dansk litteratur overhovedet og er da også ved flere rundspørger blevet udnævnt til århundredets danske roman. En manuskriptudgave af teksten vil være af uvurderlig betydning for Jensen-forskningen, idet den giver mulighed for at kigge forfatteren over skulderen og følge selve skabelsesprocessen skridt for skridt: Denne kan følges ved hjælp af et letforståeligt notationssystem. Udgaven er yderligere enestående derved, at der kun er ganske få kladder bevaret fra Jensens hånd.

Etableringen af teksten er p.t. standset pga. sygdom. Arbejdet forventes genoptaget i løbet af forsommeren.

Leonora Christina: Jammers Minde

Udgivere: Poul Lindegård Hjorth † og Marita Akhøj Nielsen

Tilsynsførende: Flemming Lundgreen-Nielsen

Leonora Christinas (1621-1698) *Jammers Minde* er et af de mest bevægende dokumenter, der er overleveret os fra Danmarkshistorien. Den stolte kongedatters beretning om de mere end 21 år, hun måtte henleve som fange i Blåtårn under uhumske og ydmygende forhold, omgivet af hoverende, rå vogtere, frataget muligheden for meningsfuld beskæftigelse, er umiddelbart gribende. Sin usvækkede charme får værket fra det præcist sansede, uretoucheret realistiske billede af det myldrende lille samfund, der udfolder sit mangfoldige liv inden for Blåtårns mure.

Bind 2 vil falde i tre hovedafsnit: 1) sproglige og reale kommentarer til *Jammers Minde*, 2) en beskrivelse af værkets sprog og 3) et tillæg bestående af Leonora Christinas bevarede egenhændige danske skrivelser og andre aktstykker, hvoraf flere aldrig har været udgivet. Kommentaren er endnu ikke påbegyndt. Til sprogbeskrivelsen foreligger nogle forberedende undersøgelser og til tillægget afskrifter af en del af materialet.

Udkommet:

Leonora Christinas Jammers Minde. Diplomatisk udgave (1998)

Poul Martin Møllers Skrifter

Udgivere: Finn Gredal Jensen, Kim Ravn og Niels Stengaard

Tilsynsførende: Carl Henrik Koch og Flemming Lundgreen-Nielsen

Poul Martin Møllers (1794-1838) forfatterskab har ikke siden guldalderens *Efterladte Skrifter* (udkom i tre udgaver 1839-1856) været udgivet i sin vidtfavnende helhed. I sin korte levetid offentliggjorde Møller meget lidt; en stor del af forfatterskabet foreligger alene i ofte vanskelige manuskripter med talrige varianter. Den nye kritiske, kommenterede udgave er planlagt til at omfatte fem bind. Første bind vil rumme alle de poetiske tekster, både Møllers egne digte og hans Homeroversættelser, og andet bind hovedværket *En dansk Students Eventyr* (1824) samt den øvrige prosadigtning. De følgende to bind vil omfatte strøtankerne samt de filosofiske afhandlinger og forelæsninger. I femte bind vil man finde Møllers anmeldelser, hans polemiske indlæg samt endelig et supplement til Morten Borups brevvudgave, *Poul Møller og hans Familie i Breve* (1976).

Teksterne er etableret men savner finpudsning og omlægning fra et ældre xml-format. Der arbejdes videre herpå, og den omfattende kommentering fortsætter. I det forløbne år har udgavernes øvrige forpligtelser forsinket arbejdet, men i indeværende år vil der tages skridt til, at tekster til det første bind kan blive sat og kommentarerne hertil færdiggøres.

Martin Andersen Nexø: Samlede fortællinger

Udgiver: Henrik Yde

Tilsynsførende: Jens Kr. Andersen

Finansiering: Carlsbergfondet

I behandlingerne af Martin Andersen Nexøs (1869-1954) omfattende forfatterskab har de store romanværker ofte sat de dele af forfatterskabet i skyggen, der udfoldede sig i andre genrer. Dette gælder ikke mindst kortprosaen. Imidlertid var Nexøs novellistiske forfatterskab ikke blot tilløb til de senere, modne romaner; forfatteren udgav mellem 1898 og 1946 løbende nye fortællinger og samlinger, hvoraf ganske mange har kvaliteter på højde med romanernes. I denne udgave medtages alle de ca. hundrede fortællinger, som forfatteren selv lod udgive i bogform.

Teksten er etableret og 1.-korrekturen er afsluttet. Noter og efterskrift har passeret tilsyn og er nu tilgået redaktionen.

Oldtidens og middelalderens litteratur – i skandinaviske oversættelser

Udgivere: Johanna Akurjärvi og Lars Boje Mortensen

Tilsynsførende: Marianne Alenius og Chr. Gorm Tortzen

Finansiering: Nordisk Kulturfond og Nordplus Sprog under Nordisk Ministerråd

Projektet sigter på at oprette en videnskabelig netbaseret bibliografi over skandinaviske oversættelser (fra 1500 og frem til i dag) af oldtidens og middelalderens litteratur (indtil 1500). De primære kildesprog vil være latin, græsk og norrønt, men alle de europæiske litteraturer skal inddrages. Målsprogene er dansk, svensk og norsk (både nynorsk og bokmål). Bibliografien skal give studerende m.fl. direkte adgang til den nordiske oversættelsesskat, som ofte i praksis negligeres til fordel for engelske oversættelser.

I 2008 blev Johanna Akurjärvi (Lunds Universitet) knyttet til projektet som medredaktør. Takket være hende foreligger grunddata for den klassiske litteratur nu i et standardiseret format. Det Danske Sprog- og Litteraturselskabs it-afdeling har udarbejdet kravspecifikationer som kan ligge til grund for ansøgninger om webdesign. Bibliografien bliver kun publiceret på nettet.

Henrik Pontoppidans brevvekslinger med brdr. Brandes

Udgiver: Flemming Behrendt, under medvirken af Henrik Loft Nielsen

Tilsynsførende: Per Dahl

Med alle tre brødre Brandes, Georg, Ernst og Edvard, stod Henrik Pontoppidan (1857-1943) på fortrolig fod, og de havde alle, som henholdsvis inspirator, arbejdsgiver og kritiker, på vekslende tidspunkter en vigtig indflydelse på hans arbejde. I alt er bevaret knap 300 breve mellem Pontoppidan og de tre, og de fremlægges her for første gang i en samlet helhed. Udgaven tilrettelægges både som webpublikation med kommentarer til det enkelte brev og som bog med tilføjet indledning og sammenbindende tekst mellem de kronologisk ordnede breve.

Brevene er etableret og tilgængelige på henrikpontoppidan.dk med et stadigt voksende antal kommentarer, mens den øvrige tekst ventes afsluttet i løbet af 2009 med en udgivelse i 2010 for øje.

Hieronymus Justesen Ranch: Karrig Niding

Udgiver: Leif Stedstrup

Tilsynsførende: Flemming Lundgreen-Nielsen og Marita Akhøj Nielsen

I fortsættelse af den løbende udgivelse af vor ældste danske dramatik (skolekomedierne), som indtil nu omfatter *Randershåndskriftet* (2001), *Christiern Hansens Comedier* (2004), *Ludus de Sancto Kanuto Duce* (2005) og snart Hans Christensen Sthens *Kort Vending*, udarbejdes der nu en diplomatarisk og kommenteret udgave af Hieronymus Justesen Ranchs (1539-1607) kendte farce *Karrig Niding*. Stykket foreligger ikke i samtidigt håndskrift; men den hér påtænkte udgave sker på grundlag af de tre ældste kendte udgaver fra henholdsvis 1664, 1709 og »Trykt i dette Aar« (også fra 1700-tallet).

Tekst og kommentarer er etableret. Tilbage står udarbejdelse af kapitler om udgivelses- og kommenteringsprincipper samt proveniens og forskningsoversigt.

Ole Rømers Triduum-observationer

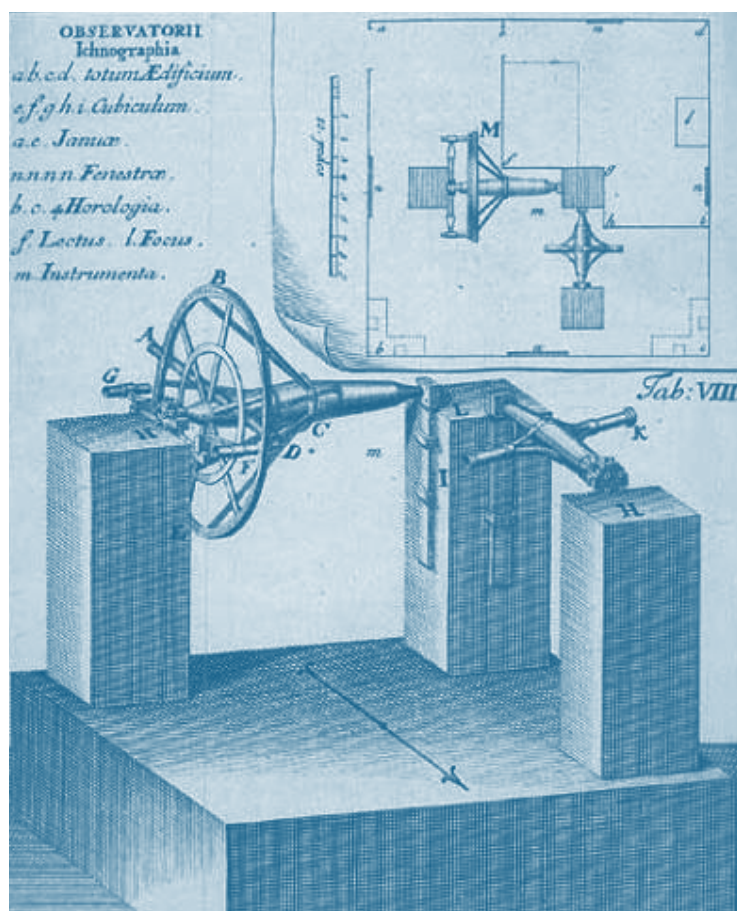
Udgivere: Per Friedrichsen og Chr. Gorm Tortzen

Tilsynsførende: Steffen Heiberg og Fritz Saaby Pedersen

Ole Rømers (1644-1710) astronomiske Triduum-observationer blev foretaget i dagene 20.-23. oktober 1706 på Rømers landobservatorium, Observatorium Tusculanum, med hans epokegørende instrument Meridiankredsen, Rota meridiana, der blev prototypen for alle senere observatoriers instrumenter. Resultatet af observationsrækken, Triduum, er kulminationen på Rømers livslange indsats for at forbedre såvel instrumenter som observations-teknik og overgår mht. præcision alle samtidige astronomer. I kort begreb drejer det sig om et stjernekatalog en miniature.

Arbejdet med udgaven, som skal foreligge på engelsk, er ved at tage endelig form. Manuskriptet på Det Kongelige Bibliotek er skannet, og teksten/observationerne er sammenlignet med foreliggende trykte udgaver, bl.a. den seneste på området: *Hipparcos-kataloget*. Indledningerne og de supplerende dokumenter til udgaven indeholder bl.a. omfattende oversættelser af Peder Horrebows latinske udførlige beskrivelser af Rømers mål, midler og metoder og landobservatoriets indretning og beliggenhed. Udgaven vil desuden indeholde en opdateret beskrivelse af Ole Rømer som astronom.

Udgaven forventes færdig til 300-året for Ole Rømers død den 25. september 2010.

Jens Steen Sehesteds digtning

Udgivere: Jens Keld † og Marita Akhøj Nielsen

Tilsynsførende: Karsten Christensen og Flemming Lundgreen-Nielsen

Jens Steen Sehested (1640-1698) var først officer i Sverige, Holland og Danmark-Norge, siden fynsk herremand.

Hans hovedværker er de fem tekster, som han udgav i 1671: *Pigernes Dyd og Laster-Speyl*, *Dydermis Prøvesteen*, *Det Herlig og Priis-værdig Landskab Fyns billige Berømmelse*, *Tromeenen-de Erindring til alle Kunst-Ædle*, *Ret-Dybsindige Lyst- og Kunst-Poeter og Kiøbenhafns Mis-Trøstige Dog villige Fangers Ynkelige Klagemaal*, hvorfra de tre sidste tekster i dag kun kendes i afskrifter. Nogle få salmer blev trykt første gang i 1680, mens hans lejlighedsdigtning offentliggjordes løbende 1671-1697. Hans moralfilosofiske digte og kærlighedslyrikken samt andre gode digte forblev utrykte. Disse digte må påtvinge sig den største interesse, da de tilhører genrer, som ikke hidtil har været særligt kendt i dansk barokdigtning.

I ganske få digte var Jens Steen Sehested næsten elegant, oftest djærv og realistisk. Som sin far, Hannibal Sehested, havde han råstyrke: Efter hans digtning at dømmе glædede han sig over stærke, skarpe formuleringer, han elskede ordsprog, jagt, kvinder og gode rim.

Teksten og den løbende kommentar er færdige, og der arbejdes nu på indledninger til de enkelte digte. Derefter skal den generelle indledning til udgaven revideres gennemgribende.

Amalie Skrams brevveksling med forlæggere

Udgiver: Janet Garton

Tilsynsførende: Per Dahl og Torben Nielsen

Finansiering: The British Academy

Amalie Skrams brevveksling med forlæggere rummer i alt ca. 220 breve skrevet mellem 1881 og 1905 til Frederik V. Hegel, Julie Hegel, Gustav Philipsen, Olaf Huseby, Paul Langhoff, Emil Langhoff, Peter Nansen og Jacob Hegel. Brevene belyser alle Amalie Skrams (1846-1905) vægtigste udgivelser og indeholder desuden interessant biografisk materiale. I tillæg fortæller de meget om forholdet mellem en kvindelig forfatter og forlagene i Norden i de sidste årtier af det nittende århundrede. Bogen skal indeholde en fylldig indledning og detaljerede kommentarer.

Brevene er transskriberede af Margit Vraa Pedersen, og teksten er etableret. Nogle nye breve er fundet og inkorporeret. Noterne er færdige og mangler kun den endelige redigering; indledningen er også stort set færdig. Udgivelse forventes i løbet af 2009.

B74 af Skånske Lov og Skånske Kirke- lov

Udgiver: Britta Orlík Frederiksen
Tilsynsførende: Esben Albrechtsen og
Merete K. Jørgensen

Stockholm B74 af Skånske Lov og Skånske Kirkelov er det ældste kendte dansksprogede håndskrift (ca. 1250) og derfor selvskrevet til udgivelse. Alligevel har det hidtil kun foreligget i faksimileudgave for kendere af ældre skrift. Denne udgave vil dels bringe teksterne i bogstavret afskrift til brug for sprogforskningen, dels i moderne dansk oversættelse. Oversættelsen vil blive den første der gælder de faktisk overlevede tekster og ikke formodede originaler rekonstrueret på uvist grundlag.

Afskriften er færdig, og oversættelsen foreligger i udkast. Det resterende arbejde hviler på grund af udgiverens andre opgaver.

Hans Christensen Sthen: Kort Vending

Udgiver: Leif Stedstrup
Tilsynsførende: Flemming Lundgreen-
Nielsen og Marita Akhøj Nielsen

Hans Christensen Sthens (1544-1610) *Kort Vending* er en skolekomedie fra midten af 1500-tallet, som hér forelægges i en diplomatisk og kommenteret udgave. Stykket er i tre akter, hvoraf første akt fremstiller 13 personer, som i monologform praler af deres rigdom, magt eller ære. I anden akt fortæller andre 13 personer – ligeledes i monologform – om deres dydige, men uheldsramte liv. I sidste akt bytter de 2 x 13 skikkelser roller og tøj. Alle monologerne kommenteres af personen Kort Vending.

Manus er afsluttet, har passeret tilsyn og er nu under redaktionel behandling. Udgivelsen afventer finansiering, men forventes at udkomme 2009.

Hans Christensen Sthens Skrifter I-IV

Udgiver: Jens Lyster, under medvirken af Jens Højgaard

Tilsynsførende: Merete K. Jørgensen og Flemming Lundgreen-Nielsen

Hans Christensen Sthen (1544-1610), latinskolerektor og prædikant i Helsingør, siden provst i Malmø, efterlod sig et forfatter-skab fordelt på 11 småskrifter af kristeligt opbyggelig eller moraliserende karakter. Flere af disse udkom i mange oplag op gennem 1600-tallet. Sthens prosabø-
ner blev trykt og læst frem til ca. 1770. Af hans salmer har 16 fundet vej til *Den Danske Salmebog* (2002) og en lille håndfuld hører stadig til de hyppigst sungne.

Sthens forfatterskab formidler de dengang nyeste tendenser i europæisk andagts- og opbyggelseslitteratur, idet Sthen havde sans for, hvad der rørte sig i tiden, og med held lod sig oversætte eller gendigte til dansk. Dog er det hans originale bidrag som salmedigter, der har fået varig betydning.

Teksterne til bind III og IV er sat og omfatter 335 sider. Kommentering, efterskrifter og udgavebeskrivelser til halvdelen af skrifterne er i hus. I øjeblikket samarbejdes med cand. mag. Niels Werner Frederiksen, hvis nye fund af væsentlige forlæg til Sthens *Lyckens Hiul* (1581) i Sebastian Francks ordsprogssamling (1541) og i Helius Eobanus Hes-sus' *Psalterium Davidis carmine redditum* skal indarbejdes i efterskriften. Der stiles mod udgivelse i 2010, i 400-året for digterens død.

Udkommet:

I: *En liden Vandrebog* (1994)

II: *Christelige oc vdkaarne Bøner og En liden Haandbog* (2003)

Peder Syvs auktionskatalog

Udgivere: Karsten Christensen, Iver Kjær † og John Kousgård Sørensen †

Tilsynsførende: Harald Ilsoe og Karen Skovgaard-Petersen

Peder Syvs (1631-1702) omfattende sprogvidenskabelige, litterære og lærdomshistoriske virksomhed, der for det meste udfoldede sig fra præstegården i Hellested langt fra offentlige biblioteker og ligesindede, gør det interessant at stifte nærmere bekendtskab med hans læsning, herunder indholdet af hans efter omstændighederne ret store bibliotek, der i samtiden især var berømmet for dets indhold af ældre danske tryk. Hans bøger blev solgt på auktion i København i 1702 efter en ret slet affattet katalog, der godt kunne trænge til bibliografisk bearbejdelse. Initiativet til udgivelsen blev taget af Iver Kjær. Der foreligger nogle forarbejder af John Kousgård Sørensen, der udgør grundlaget for en færdiggørelse.

Der sigtes mod en faksimileudgave af katalogen med fornøden indledning og en selektiv bibliografisk identifikation af de ca. 1.700 numre, herunder alle de danske tryk.

Arbejdet er i fremdrift, men kan, bl.a. på grund af nyfundet materiale og andre opgaver, ikke påregnes færdiggjort i 2009.

Anders Sørensen Vedels Antichristus romanus

Udgiver: Marita Akhøj Nielsen

Tilsynsførende: Esben Albrechtsen

ANTICHRISTVS ROMANVS. Rom-ske Paffuers Ieffnede oc gerninger udkom for første og hidtil eneste gang i 1571. Værket er en rimet pavekrønike på dansk, bygget op af monologer, hvor hver pave fortæller sin egen historie. Monotonien i biograferne brydes af en rammefortælling om en ung dansker, der er rejst til Rom og gerne vil høre sandheden om paveregimet. Utvungent forenes den historiske fremstilling med en polemisk luthersk forkyndelse, og i sin indignerede afsløring af de pavelige excesser er det ikke sjældent djærvt humoristisk. Anders Sørensen Vedels (1542-1616) andel i værket har været omdiskuteret; selv meddeler han i fortalen, at han har omarbejdet og fuldført en rimet pavekrønike af Århusbispens Mads Lang, som hidtil har været anset for tabt.

Teksten skal ledsages af kommentar og tekstkritik. Indledningen skal bl.a. gøre rede for værkets kilder, særlig et manuskript i Karen Brahes Bibliotek, som efter al sandsynlighed er en afskrift af Mads Langs rimkrønike.

Anders Sørensen Vedels udvalgte historiografiske værker

Udgivere: Karsten Christensen, Flemming Lundgreen-Nielsen, Lars Boje Mortensen og Karen Skovgaard-Petersen

Tilsynsførende: Karsten Friis-Jensen, Harald Ilsøe og Allan Karker

Udgaven omfatter Anders Sørensen Vedels (1542-1616) vigtigste historiske arbejder med parallel oversættelse af de latinske tekster. Der refereres til følgende tekster: 1) indledning til Saxo-oversættelsen (1575) ved FL-N, 2) indledning til Adam af Bremen-udgaven (1579) ved KS-P, 3) *Om den danske krønike at beskrive* (1578-1581) ved LBM, 4) *Oratio de origine appellationis regni Daniae* (1584) ved LBM og KS-P, 5) *Promus condus* ved KC, 6) Afleveringsdokumenterne 1595 og 1618 ved KC, 7) Fortalen til krøniken ved FL-N og 8) Breve om planerne over krøniken ved FL-N.

Elektroniske tekster med tekstkritik foreligger nu for alle numre. Af de større latinske tekster er 2 og 3 oversat til dansk, mens oversættelsen af 4 er under udarbejdelse. Indledning og kommentar til 3 er kommet langt, mens de andre er i indledningsfasen. Til 4 vil Marita Akhøj Nielsen bidrage på grundlag af det materiale, hun har fremlagt i sin disputats (2004). Et grundlagsarbejde til indledningen til 2 er publiceret i *Fund & Forskning* (2004). Den generelle indledning er ikke skrevet.

Johan Herman Wessels samlede skrifter

Udgiver: Henrik Andersson

Tilsynsførende: Henrik Blicher og Liv Bliksrud (Det norske språk- og litteraturselskap)

Johan Herman Wessels (1742-1785) forfatterskab er det hyppigst udgivne i det 19. århundrede, men det har aldrig foreligget i én samlet og grundigt kommenteret udgave. Det har betydet, at de dramatiske arbejder *Anno 7603* (1785) og *Lykken bedre end Forstanden* (1776) er lidet kendte og næsten oversete. Dette forhold vil den nye udgave rette op på. Dertil vil den forsyne alle værker med så rigelige kommentarer, at de bliver tilgængelige også for et publikum, der ellers står fremmed over for det 18. århundredes sprog og kultur.

Punktkommentaren til *Kierlighed uden Strømper* (1772) inkl. epilogen er afsluttet i en første redaktion og udvekslet med det danske tilsyn. Den vil snarest blive sendt til det norske tilsyn til kritisk gennemlæsning. Kommenteringen af *Lykken bedre end Forstanden* er nu påbegyndt.

Georg Zoëga: Briefe und Dokumente

Udgiver: Øjvind Andreassen † og Karen Ascani

Tilsynsførende: Karsten Friis Johansen og Erik Petersen

Finansiering: Bikubenfonden, Karen Ascani's Fond, Ny Carlsbergfondet og Velux Fonden

Øjvind Andreassen udgav i 1967 første bind af den danske arkæolog, numismatiker m.m. Georg Zoëgas (1755-1809) omfattende korrespondance indeholdende dokumenter fra fødselen i 1755 til juni 1785. De fleste af dokumenterne vedrørende de følgende år efterlod han transskriberet. Disse vil, i revideret form og suppleret med nyt materiale, danne udgangspunkt for de følgende bind, der omfatter materialet frem til Zoëgas død. Udgaven forsynes med et navnerregister og et udvalgt stedsregister, der også vil omfatte det første bind. Real-kommentarer er udeladt, men til forskel fra bind 1 vil de følgende bind være forsynet med illustrationer.

Manuskriptet har i det forløbne år været underkastet revision af specialister inden for numismatik, græsk og latin, koptisk og kufisk. De gammeltyske tekster er blevet gennemlæst og korrigeret. Herudover er forordet oversat til tysk.

Materialet er tilgået redaktionen, og der arbejdes nu på den grafiske opsætning.

Udkommet:

Georg Zoëga: Briefe und Dokumente (1967)

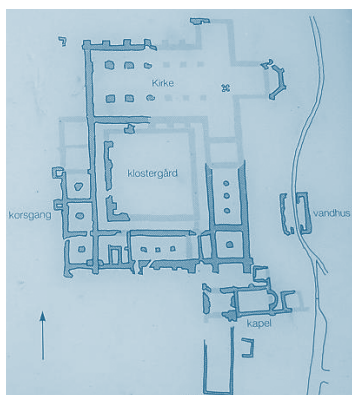
Æbelholtbogen

Udgivere: Ivan Boserup, Bent Jørgensen, Chr. Gorm Tortzen samt Finn Kramer, Susanne Vogt og Bent Christiansen

Tilsynsførende: Esben Albrechtsen og Karsten Friis-Jensen

Æbelholtbogen er et senmiddelalderligt håndskrift fra Æbelholt Kloster i Nordsjælland. Det indeholder afskrifter af en stor del af klostrets privilegie- og adkomstbreve og giver på sine 100 blade indblik i klosterliv og klosteradministration i middelalderen, ligesom det kaster lys over bebyggelses- og afgiftsforhold i klostrets interesseområde.

Arbejdsgruppen har fastlagt grundteksten (latin og middelalderdansk) og er færdig med oversættelsen, der vil blive bragt synoptisk. De nødvendige sted- og personnavneregistre er etableret. Layoutarbejdet er påbegyndt, og der mangler endnu dele af indledningen. Det trykklare manuskript vil foreligge inden årets udgang.

Emil Aarestrups breve

Udgiver: Eva Vikjær

Tilsynsførende: Esther Schat Kielberg og Keld Zeruneith

Emil Aarestrups (1800-1856)

Samlede Skrifter foreligger i en definitiv udgave, som Det Danske Sprog- og Litteraturselskab udgav 1922-1925. En samlet, kommenteret udgivelse af hans mange breve mangler derimod stadig, skønt dele af hans korrespondancer har været udgivet separat. Brevene udgør en vigtig facet af Emil Aarestrup både som litterær og som privat person, og de er et værdifuldt supplement til skildringen af hans samtid. Adskillige af brevene har ikke tidligere været udgivet, og en del af de udgivne er vanskeligt tilgængelige, spredte i ældre tidsskrifter.

Udgaven vil omfatte tre bind.

Færdigt manuskript til bind 1 foreligger (102 breve fordelt på 31 adressater, ca. halvdelen har ikke tidligere været trykt). Kommenteringen af bind 2 (140 breve til Christian Petersen, heraf 4 nye) er næsten tilendebragt. Det forventes, at bind 1-2 vil kunne udgives inden for et års tid. Teksten til bind 3 (breve til hustruen) er under etablering.

Anna og Michael Anchers breve. Et udvalg

Udgiver: Elisabeth Fabritius

Tilsynsførende: Jørgen Korsgaard-Pedersen, Mette Winge og Inger Sørensens (Det Kongelige Bibliotek)

Malerparret Anna (1859-1935) og Michael Ancher (1849-1927) er centrale skikkelser i kunstnerkolonien på Skagen og begge kendt og elsket af den danske befolkning. De bidrog aktivt til Det Moderne Gennembrud i malerkunsten, der udfoldede sig i tiåret efter gennembruddet i litteraturen. Kunstnerparret havde en meget stor omgangskreds og har efterladt en dertil svarende brevsamling. Godt 800 personer har skrevet breve til Michael og Anna Ancher, de fleste nogle få, enkelte flere end 100 breve.

Projektet består i en videnskabelig udgivelse af de breve, der belyser de to kunstners arbejde, værk og personligheder samt det miljø, de var en del af: kunstnerkolonien og Skagen by. Kernen af brevene udgøres af parrets indbyrdes breve og brevvekslingerne med de øvrige Skagensmalere: Viggo Johansen, Karl Madsen, Carl Locher, P.S. Krøyer og Laurits Tuxen m.fl. Hertil hører også brevvekslingerne med Martha Johansen (kusine til Anna Ancher og barndomsveninde), Marie Krøyer, Anna Locher og Frederikke Tuxen. Kunstnerparrets vennekreds talte desuden en lang række danske kunstnere og kul-

turpersonligheder som arkitekterne Ulrik Plesner og Thorvald Bindsbøll, forfatterne Holger Drachmann, Julius Lange, Georg Brandes, Henrik Pontoppidan m.fl.

Udgivelsen er et samarbejde med Det Kongelige Bibliotek, og der stiles mod en videnskabelig standard på linje med udgivelsen af Niels W. Gades breve. Udgaven vil foruden brevene indeholde en indledende præsentation, fyldestgørende noter og kommentarer, sagregistre og kildeangivelser.

Bestyrelsen indstiller udgaven til årsmødets vedtagelse med Elisabeth Fabritius som udgiver, Jørgen Korsgaard-Pedersen og Mette Winge som tilsynsførende.

Tycho Brahes korrespondance, netudgave

Udgivere: Karen Skovgaard-Petersen og Peter Zeeberg

Tycho Brahes (1546-1601) bevarede korrespondance er udgivet af Det Danske Sprog- og Litteraturselskab ved J.L.E. Dreyer og Hans Ræder i *Tychonis Brahe Dani Opera Omnia*, bd. VI-VIII og XIV (1913-1929). Den omfatter godt 400 såkaldte »epistolae astronomicae« (dvs. breve til og fra videnskabelige kontakter) samt 300 »epistolae et acta« (dvs. dokumenter vedr. Tycho Brahes liv, herunder korrespondance med familien m.m.). De astronomiske breve er for størstedelen på latin, mens de øvrige især er på dansk og tysk.

Dreyer og Ræders udgave er glimrende, men vanskelig at anvende for moderne brugere eftersom den ikke omfatter oversættelser, og alle indledninger og noter er affattet på latin. Et projekt der inkluderer oversættelser til engelsk og dansk, vil derfor være særdeles velkomment og vil kunne få et meget stort publikum. Tycho Brahe og hans arbejde er genstand for stor interesse over hele verden.

En netudgivelse vil have mange fordele. For det første vil det give mulighed for en samlet udgivelse af original (faksimile), tekstudgave og oversættelse(r) i en søgbar form og med direkte links til noter og kritisk apparat. For det andet vil opmærkning af teksten muliggøre diverse krydsreferencer, brugervalgte formater, sortering efter modtager, afsender, sted, dato osv. Ikke mindst kildeforholdene er relevante her eftersom materialet omfatter såvel trykte som utrykte breve

– samt en ikke realiseret, men forberedt trykt samling, som i et vist omfang vil kunne rekonstrueres virtuelt.

Det vil være nærliggende at supplere netudgaven med et udvalg af oversatte breve i bogform.

Projektet vil bl.a. kunne trække på de erfaringer der er gjort i forbindelse med netudgivelsen af *Diplomatarium Danicum* og *Studér Middelalder på nettet*.

Bestyrelsen søger bemyndigelse til fortsat at arbejde videre med projektet.

Grammatik over det Danske Sprog

Redaktion: Torben Christiansen

Tilsynsførende: Bente Holmberg,
Sanni Nimb og Lars Trap-Jensen

Finansiering: Oticon Fonden

Erik Hansen og Lars Heltofts *Grammatik over det Danske Sprog* tager udgangspunkt i et funktionelt sprogsyn og inddrager således forholdet til den faktiske forekommende sprogbrug i sin beskrivelse af de danske grammatiske strukturer frem for, som de fleste andre grammatikere, at nøjes med at beskrive de formelle regler. Den beskriver altså ikke kun, hvordan de grammatiske strukturer ser ud, men giver også kvalificerede bud på, hvad de grammatiske mønstres og konstruktioners betydningsindhold er.

Grammatikken giver meget udførlige beskrivelser af ledstilling, pragmatiske kategorier og informationsstruktur i danske sætninger. Den har en ny indfaldsvinkel til flere områder inden for dansk syntaks. Fx beskriver den forholdet mellem traditionelle prædikativer og adverbialer ved at indføre en ny syntaktisk og positionel kategori, kaldet prædikativ i udvidet forstand. Den bidrager også med et nyt syn på dansk topologi og det danske sætningsskema, idet ledenes rækkefølge ses som udtryk for sproghandling og sproghandlingsmuligheder. I den traditionelle tilgang baseres rækkefølgen alene på, om der er tale om en helsætning eller en ledsætning, og man har bl.a. haft problemer med at forklare, hvorfor man i nogle helsætninger har ledsætningsstruktur og omvendt. Som noget nyt gives her en funktionel og betydningsmæssig forklaring

på, at vi i dansk har forskellige former for ledstilling. Derudover opererer grammatikken med flere pladsmuligheder til adverbialer i både neksusfeltet og slutfeltet, end andre grammatikker gør. Den giver ligeledes en grundig og helt ny beskrivelse af de danske sætningsadverbiers betydning og anvendelse i danske sætninger, igen med udgangspunkt i sprogbrug og kommunikation og baseret på den nyeste forskning inden for området.

Grundet en generøs bevilling fra Oticon Fonden har arbejdet kunnet iværksættes allerede pr. 1. januar 2009. Bestyrelsen indstiller derfor projektet til årsmødets vedtagelse med Torben Christiansen som redaktør, Bente Holmberg, Sanni Nimb og Lars Trap-Jensen som tilsynsførende.

Græsk-dansk ordbog

Udgivere: Jørgen Mejer og Chr. Gorm Tortzen

Danske læsere af oldgræsk litteratur har i mange år savnet en tidssvarende ordbog. Den eneste tilgængelige er C. Bergs *Græsk-dansk Ordbog*, hvis anden reviderede udgave fra 1885 er blevet genoptrykt uforandret siden.

Udgivernes forhandlinger med det italienske forlag Loescher om en dansk udgave baseret på en helt ny græsk-italiensk ordbog udarbejdet under ledelse af prof. Montanari har ikke båret frugt. Cambridge University Press arbejder for tiden på udgivelsen af en *Greek-English Dictionary*, der forventes at udkomme 2009. Udgiverne har taget kontakt til forlaget og håber at kunne udnytte denne ordbog i stedet for den italienske.

Bestyrelsen søger bemyndigelse til fortsat at arbejde videre med udgivelsen.

William Heinesens breve. Et udvalg

Udgiver: Bergur Rønne Moberg
Tilsynsførende: René Herring og NN

William Heinesen (1900-1991) efterlod sig et omfattende brevmateriale, der strækker sig over perioden 1917-1990, fra før debuten til efter udgivelsen af det sidste fiktionsværk i 1985. Brevmaterialet udgør en kildesamling, der kan bruges til at kaste lys over den kontekst i tid, rum og sted, som Heinesens digtning skriver sig ind i: familiehistorie, færøsk kulturhistorie, nationalisme, Heimat, modernisme, psykoanalyse, filosofi osv. Indadtil fungerer brevene som forfatterskabets fødekæde og værksted, udadtil som en kilde for Heinesen-forskningen, nordisk litteraturhistorie, færøsk kulturhistorie og – ikke mindst – for lystlæsere.

Udvalget er tematisk baseret og vil kredse omkring flg. temaer: kunst & filosofi, kosmos & mytologi, Færøerne, kristendom samt psykoanalyse. En særlig brevgener, »afhandlingsbrevet«, som Heinesen yndede, vil blive tilgodeset. Dette minder mest af alt om essays og omhandler mestendels forfattere, komponister og filosoffer som fx Albert Camus, J.S. Bach, Wilhelm Ekelund, Otto Gelsted, José Ortega y Gasset osv.

Bestyrelsen indstiller forslaget til årsmødets vedtagelse med Bergur Rønne Moberg som udgiver, René Herring og NN som tilsynsførende.

Ludvig Holbergs Skrifter

Redaktion: Henrik Andersson, Finn Gredal Jensen, Camilla Kirchhoff, Camilla Zacho Larsen, Karen Skovgaard-Petersen (ledende redaktør), Astrid Hjorth Balle (studentermehjælper) og Niels Grotum (studentermehjælper)

Tilsynsførende: udpeges i takt med bearbejdelsen af forfatterskabet

Finansiering: Augustinus Fonden, Kunstrådets Litteraturudvalg, Undervisningsministeriet. Den norske del finansieres fortrinsvis af Universitetet i Bergen

Ludvig Holbergs Skrifter er et samarbejde mellem Det Danske Sprog- og Litteraturselskab og Universitetet i Bergen, med inddragelse af Københavns Universitet, Det Kongelige Bibliotek og Universitetsbiblioteket i Bergen som samarbejdspartnere. Målet er at etablere en tekstkritisk, kommenteret udgave af Ludvig Holbergs samlede værker på internettet. Et udvalg af værkerne vil desuden blive udgivet i trykt form. De latin- og fransksprogede værker vil blive ledsaget af oversættelser til dansk eller norsk. Den norske redaktion vil tage sig af Holbergs sagprosa – herunder de historiske værker og Holbergs essays. Hos den danske redaktion ligger ansvaret for Holbergs fikti-

onsværker, og det drejer sig bl.a. om komedierne, *Peder Paars* og *Niels Klim*.

Projektet har været under planlægning gennem længere tid. For den danske dels vedkommende blev det for alvor søsat med ansættelsen af to filologer fra 1. september 2008. I løbet af efteråret blev Carl S. Petersens udgave af Holbergs *Samlede Skrifter* (1913-1963) skannet og bearbejdet, således at den nu foreligger som arbejdsredskab i det tekstkritiske arbejde. Ligeledes er den store *Holberg-Ordbog* (1981-1988) blevet digitaliseret og delvis bearbejdet. Den forventes endelig færdig i løbet af foråret 2009. Samtidig påbegyndtes arbejdet med at udarbejde retningslinjer for tekstkodning, tekstkritik og kommentering. Som prøvetekst i dette arbejde valgtes komedien *Barselstuen*.

I februar 2009
er status

den at retningslinjer for tekstkodning og tekstkritik er tæt på at være færdige. Som udgangspunkt for de tekstkritiske principper er brugt det notat som Johnny Kondrup udarbejdede i 2008, og arbejdet foregår i dialog med den norske redaktion. Retningslinjer for tekstkodning udarbejdes i samråd med digitaliseringsenheden Aksis ved Universitetet i Bergen. Udkast til principper for kommentering vil blive udarbejdet af den norske redaktion, der imidlertid først har kunnet påbegynde sit arbejde for alvor i februar 2009. Endvidere er Det Kongelige Bibliotek gået i gang med at producere digitale faksimiler af førsteudgaverne af Holbergs værker.

Bestyrelsen har fundet det nødvendigt at iværksætte arbejdet forud for årsmødet og indstiller projektet til vedtagelse.

Digitalisering af Meyers Fremmedordbog

Udgiver: Torben Christiansen

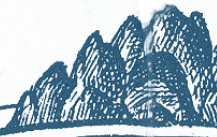
Tilsynsførende: Laurids Kristian Fahl og Henrik Lorentzen

En digitalisering af *Meyers Fremmedordbog* kunne gøre værket tilgængeligt for en bredere kreds af brugere og samtidig danne basis for en eventuelt senere ajourført udgave. I nyere tid er *Meyers Fremmedordbog* på opfordring af Det Danske Sprog- og Litteraturselskab genudgivet i fotografisk optryk i 1970 på Gads Forlag med forord ved Aage Hansen og igen i 1998 blevet optrykt i et tredje oplag med forord ved Iver Kjær.

Det foreslås i første omgang at digitalisere den seneste udgave med henblik på afklaring af arbejdets omfang. Siden kan det med de tilsynsførende drøftes, om ældre udgaver skal inddrages i projektet.

Bestyrelsen indstiller projektet til årsmødets vedtagelse med Torben Christiansen som udgiver, Laurids Kristian Fahl og Henrik Lorentzen som tilsynsførende.

Norwegia.

Planeta Nazar

Sol Subterra

»Vi maa (...) vel *examinere* vore egne Vedtægter, førend vi belee andre. Det er til saadan Erindring, at *Klims* Underjordiske Rejse egentligen sigter, især den Rejse-beskrivelse igiennem *Europa*, som siges at være forfatted af en underjordisk Mand, hvilken fandt de overjordiske Skikke og Maneerer ligesaa sælsomme og u-rimelige, som *Klim* havde fundet de underjordiske Vedtægter«.

Med disse ord har Ludvig Holberg, i sin Epistel nr. 401, selv beskrevet sin hensigt med romanen om Niels Klims underjordiske rejse. Den blev straks ved sin udgivelse bemærket i Europa, skrevet som den var på latin, og efter den første udgave i 1741 fulgte en dansk oversættelse året efter og i de følgende årtier fulgte både en ny udgave på latin og oversættelser til tysk, hollandsk, engelsk, svensk, russisk, fransk og ungarsk.

Det er historien om den nyuddannede teolog fra Københavns Universitet Niels Klim, der hjemvendt til sin fødeby Bergen vil udforske en mystisk hule i Fløjfjeldet og falder langt ned for til sidst at ende på en helt anden planet i jordens indre. Her stifter han bekendtskab med en lang række forskellige samfund beboet af de mest overraskende væsner – de sindige og overmåde fornuftige træer der befolker landet Potu, de rastløse og hurtige aber i Martinia, de højt kultiverede tigre i Tanachi, de rå og uciviliserede quamiter (de eneste mennesker i det underjordiske) og mange flere. Undervejs må Niels Klim igen og igen indse at de institutioner og livsformer han er vant til i Europa, ikke nødvendigvis er de eneste fornuftige, at andre folk – og det gælder især de besindige træer i Potu – kan indrette sig både anderledes og mere hensigtsmæssigt end europæerne. I løbet af fortællingen viser det sig ganske vist at Klim gang på gang glemmer sin nyerhvervede ydmyghed på Europas vegne, men læseren lades aldrig i tvivl. Det er romanens væsentligste budskab at europæerne ikke har monopol på civilisation, at vi alle bør være indstillet på at kunne tage ved lære af andres måder at organisere deres samfund på.

Tanians rejsedagbog

Helt udfoldet bliver dette tema da Niels Klim et stykke inde i romanen stifter bekendtskab med de civiliserede tanachiter. Det viser sig nemlig at de i deres bibliotek opbevarer nogle rejseoptegnelser, den såkaldte Tanians rejsedagbog, skrevet af en tanachit som havde rejst rundt i Europa. Tanachiternes general Tomopoloko læser beretningen højt for Niels Klim – efter at have antydnet at Klim heraf vil forstå hvorfor det ikke er klogt af ham at skilte med sin europæiske oprindelse – og her bliver vi, både læseren og Niels Klim, direkte konfronteret med Europa set med fremmede og forundrede øjne. (Om 'Tanians dagbog' kan man læse mere i Lasse Horne Kjældgaards artikel »Fremmede øjne. Tværkulturelle dialoger i oplysnings-

tidens danske litteratur«, i: Lasse Horne Kjældgaard og Mads Julius Elf (red.): *Mere Lys. Indblik i oplysningstiden i dansk litteratur og kultur* (2002), s. 65-90).

Det kan for så vidt tage sig lidt tilfældigt ud hvad den rejsende tana-chit har bidt mærke i i Europa, spredte iagttagelser om stort og småt, for set med den udefrakommendes øjne er fænomenerne lige ukendte og lige uforståelige. Læseren, derimod, har let ved at forstå hvad det er der beskrives. Europæerne har

det fx med at overdrysse både hår og tøj med en form for mel som de kalder pudder, for kun at fjerne det med stor omhu igen hver aften. De skærer deres hovedhår af med en kniv og dækker derefter deres skaldethed med kunstigt hår. Forbavset er Tania også over vægterne i byerne, »der under sang eller rettere skral ønsker de sovende en god og rolig nat og igen hver evige time river dem ud af deres gode søvn«, ligesom han noterer at der ofte er stor forskel på lovens bud og praktisk skik og brug: Skønt en hustru efter loven er underlagt sin mand, er det i realiteten hende der bestemmer.

Mere social brod har Tanians konstatering af at de mennesker der lever i overdådig velstand, nyder stor anseelse, mens dem der dyrker jorden og producerer maden til disse grådige levemænd, kun er genstand for foragt. Det er en iagttagelse der må vække genklang hos Niels Klim, for tidligere har han erfaret at bønder i Potu nyder særlig agtelse, modsat hoffolk der rangerer lavt i det sociale hierarki.

Religiøst hykleri – særlig i den katolske variant – er et tilbagevendende tema i Tanians beretning. Man kunne mistænke europæerne for at være menneskeædere, mener han, eftersom de spærrer masser af store, stærke mænd inde i aflukker som de kalder klostre, og her forventes de indespærrede ikke at foretage sig andet end at spise sig fede og glinsende. Pavens påståede åndelige magt går heller ikke ram forbi: I Rom bor der en præst hvis magt er større end alverdens fyrsters, fordi mange europæere mener at han formår at omstøde Guds domme. Europæerne lader sig tydeligvis let binde den slags absurditeter på ærmet, reflekterer Tania, »skønt de bilder sig ind, at de alene besidder alverdens visdom, og den indbildning

har gjort dem så opblæste, at de foragter alle andre dødelige og anser deres måde at leve på for barbarisk«.

Tanian skynder sig at tilføje at hans eget samfund bestemt ikke er hævet over kritik, men som han programmatisk slår fast: »Jeg vil blot anføre nogle af europæernes skikke og vaner, hvoraf det fremgår, hvor uberettigede deres nedsættende ord om andre folkeslag er«.

Et emne Tanian flere gange tager op, er europæernes naragtige forhold til akademisk lærdom. Et rask overblik over dens forskellige repræsentanter lader forstå at det står skralt til: En filosof er en der prædiker sparsommelighed og askese – og tager sig godt betalt for det. Digteren forener ligegyldighed med galskab og udmærker sig især ved sin uklarhed. Grammatikerne er et krigerisk folkefærd, der strider ligeså hårdnakket for bogstaver og stavelser som soldater for fædrelandet. Fysikeren studerer naturen men kender ikke sig selv, og metafysikeren beskriver åndernes og sjælenes væsen, det værende og det ikke værende – men ser ikke hvad der ligger for hans fødder. Og heraf, slutter Tanian, kan læseren let dømme om europæerne har ret eller ikke, når de anser sig selv for at være de eneste der er i stand til at tænke.

De emner der drøftes på europæiske universiteter, er i almindelighed enten ganske uvæsentlige eller så spidsfindige at de ligger ude over menneskenes fatteevne, hvorfor både lærde og ulærde deponerer deres evne til selvstændig stillingtagen og nøjes med at påberåbe sig andres autoritet. Om de uvæsentlige emner forklarer Tanian: »De lærdeste emner som europæerne spekulerer over, angaar visse gamle og uddøde folkeslags sko, tøfler, halskæder, støvler eller dragter«.

Her må man forestille sig at Niels Klim under general Tomopolokos højtlesning er blevet særlig såret, for som han stolt forklarer i romanens begyndelse, netop de gamles tøfler – altså brugen af tøfler i den græsk-romerske oldtid – var emnet for hans afsluttende disputats ved Københavns Universitet.

Den underjordiske verden – og den antikke

Men allerede tidligere, mens han boede hos de kloge træer i Potu, har Niels Klim måttet lide den tort at opleve hvordan emnet for hans disputats vakte munterhed. Efter at have forklaret sine værter om de højtidelige og ceremonielle magisterdisputatser ved europæiske universiteter, bliver han spurgt om indholdet af disse disputatser: »Jeg svarede, at de i reglen drejede sig om lærde og interessante emner, især om sæder, sprog og klædedragt hos to gamle folkeslag, som i sin tid havde naaet den højeste blomstring i Europa«. – Og da Klim herefter omtaler sine egne studier i de gamles tøfler, kan hans vært ikke styre sig længere men bryder ud i en hjertelig latter.

Klim bliver naturligvis fornærmet, ligesom han er forarget over at disputereøvelser – den fineste pryd og lærdomsøvelse ved europæiske universiteter – i Potu udøves på markedspladserne på linje med dyrekampe og andet gøgl, endda sådan at kombattanterne stikkes med syle undervejs for at blive yderligere opgejlet til disput. I Potu har man nemlig erfaret at disputatser blot er overfladisk show der hæmmer ordentlige studier, står i vejen for eftertænksomhed og kvæler sandheden.

Mens potuanerne kun har latter til overs for europæernes endeløse studier af to længst forsvundne folkeslag, er det anderledes samfundsnyttige studier de selv bedriver ved universitetet, nemlig økonomi, jura, matematik og historie. Det var netop den slags erhvervsrettede fag der blev toneangivende på Sorø Akademi da det genåbnede i 1747 takket være Holbergs donation af sine godser til akademiet.

Holberg har i mange sammenhænge gjort sig lystig over den form for antikvarisk, perspektivløs lærdom som emnet 'de gamles tøfler' i hans øjne stod som indbegrebet af. Men 'de gamle', de klassiske romerske forfattere, er til stede overalt i hans utopiske roman, skrevet som den er på et humanistisk latin, dvs. den form for latin som var gængs i Europa fra renessancen og godt ind i 1700-tallet. I Holbergs pen – og det gælder i princippet for alle latinskrivende forfattere i perioden selv om ikke alle besidder Holbergs lette elegance – var latin et levende skriftsprog der samtidig var dybt forbundet med klassiske romerske tekster og deres verden. Holbergs latinske prosa er fuld af ordrette citater og let tilpassede vendinger fra den romerske litteratur.

Det gælder i høj grad romanen om Niels Klim. Mod slutningen er det lykkedes Niels Klim at blive hersker over et primitivt og usselt menneskesamfund, quamiterne, og han vinder store triumfer over nabo-folkene fordi han har indført krudt og skydevåben i den quamitiske hær. På trods af tapper modstand må quamiternes fjender, under ledelse af kejseren af Mezendoria, give fortabt over for de nye våben. Deres resignation og ønske om fred er formuleret med citater fra Vergils store epos om Roms grundlæggelse, *Aeneiden* (skrevet omkring 20 f.Kr.): Aeneas' modstandere indser at de ikke kan klare sig mod en modstander af 'gudernes æt', en hentydning til at Aeneas var søn af gudinden Venus. Sympatien med taberne, dem der må ofres for at gudernes plan kan opfyldes, er et centralt træk i *Aeneiden*, og gennem citaterne får Holberg dermed givet skildringen af Niels Klims overvundne modstandere en tragisk dimension.

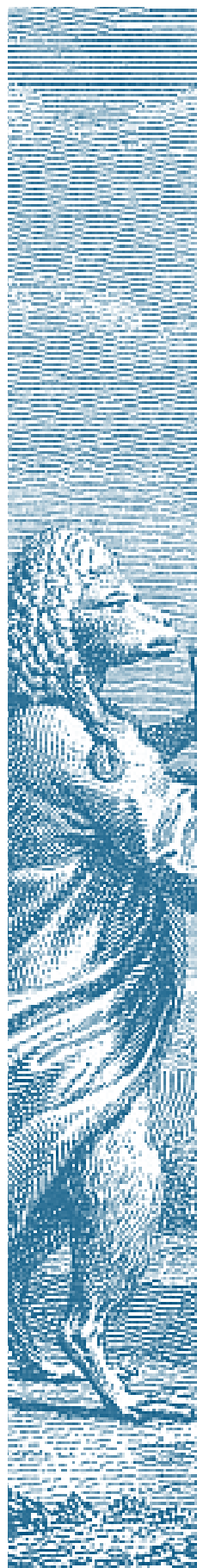
Den slags associationskabende citater fra den klassiske litteratur er noget af det der kendetegner humanistisk litteratur. Den sammenhæng som et citat oprindeligt indgik i, kommer til at klinge med og blive en del af forståelsen af den nye tekst. Men nok så ofte optræder citater løsrevet fra deres

oprindelige sammenhæng som almengyldige, tidløse sandheder. I den utopiske romans verden bliver tidløsheden særlig markeret. Det er fx et styrende i princip i Potu at enhver må indse hvor han gør bedst nytte, at alle har en plads i helheden. Det lader Holberg den store potuanske filosof Rakbasi udtrykke med disse ord: »Enhver maa kende sin egen natur og være en streng bedømmer af sine egne lyder og fortrin, for at skuespillere ikke skal synes klogere end vi; de vælger jo ikke de bedste roller, men dem, der ligger bedst for dem selv. Indser en skuespiller paa teatret virkelig det, som en viismand ikke indser i livet?» (kap. 5).

Disse linjer er hentet ordret fra et af Ciceros filosofiske skrifter, *Om pligterne*. På den måde bliver Cicero som antik 'vismand' og bærer af den tidløse indsigt at vi alle har vores bestemte plads i fællesskabet, gjort til utopisk talerør. Niels Klim selv har imidlertid svært ved at forlige sig med dette princip, men både den antikke vismand og den potuanske filosof har altså noget at belære den ubestandige europæer om.

Også på anden vis danner den antikke verden en konstant referenceramme i romanen. Efter Niels Klims erobringer i romanens sidste del vokser hans magtbegær og til sidst vil det ingen grænser tage: »[Jeg betragtede] mig selv som en ny, underjordisk Alexander, fordi jeg her vakte det samme røre, som han i sin tid havde vakt i vor verden. Min afsindige herskelyst drev mig selv fremad i det uendelige og lod sig intetsteds standse« (kap. 14), som han fremstiller det med bagklogskabens klarsyn.

Her er Alexander den Store både en konkret historisk skikkelse i Niels Klims jordiske verden og arketypisk udtryk for umættelig erobringstrang. Og kort efter møder vi Alexander igen. Men denne gang er det som udgangspunkt for et opgør med en antik, eller senantik, ide. Niels Klims magtfuldkommenhed bryder ud i vanvid, og han ser sig som en her-

sker der overgår Alexander den Store, og han tildeler sig selv en plads i verdenshistorien som grundlægger af det femte monarki. Det er det gængse kristne skema for verdens historie, 'de fire monarkier', han her hentyder til: Gud har forordnet at der altid skal være ét monarki, et folk, der dominerer verden: Først var det assyrerne, så perserne, så makedonerne og til sidst kom Romerriget, som efter antikken fik sin fortsættelse med det tysk-romerske kejserrige. Modellen gik sin sejrsgang ved protestantiske universiteter fra midten af det 16. århundrede gennem Philipp Melancthons kompendium over verdens historie – i de samme århundreder, paradoksalt nok, hvor mødet med andre verdensdele kom til at dementere den snævre europæiske model for verdenshistorien.

Holberg selv illustrerer denne spænding. I sin universitetslærebog *Synopsis historiæ universalis* fra 1733 læner han sig stadig op ad den kronologiske struktur som monarkiskemaet tilbød, men i *Niels Klim* gør han op med modellen: Når han lader *Niels Klim* forstå sig selv som hersker af det femte monarki, er det ikke bare et udtryk for hans groteske selvovervurdering, det er også en parodi på et antikveret verdensbillede, på en forståelse af verdenshistorien som havde overlevet sig selv gennem mødet med den nye verden.

Den nye verden

Verden var større end Europa, og denne indsigt og dens implikationer optog Holberg. Romanen om *Niels Klim* handler, i sit fiktive, utopiske univers, om europæernes møde med nye og anderledes civilisationer. Også i *Heltehistorierne*, som Holberg skrev stort set samtidig med *Niels Klim*, var det det fremmede der interesserede ham. Her giver han en række skildringer af store helte, skrevet »efter Plutarchi Maade«, som der står på titelbladet. Men hvor den antikke forfatter Plutarch havde skrevet om betydningsfulde grækere og romere, gjorde Holberg en pointe ud af at vælge flertallet af sine helte uden for Europa. Her kunne danske og norske læsere stifte bekendtskab med arabiske, indiske, mexicanske herskere og hærførere, og en væsentlig pointe er simpelthen at helte – og selve heltebegrebet sætter Holberg også under lup – ikke er noget Europa har monopol på.

Kultur mødet i sig selv er ikke på samme måde et tema i *Heltehistorierne* som i *Niels Klim*. Men i beretningen om den mexicanske Montezuma og den peruvianske Atahualpa har deres kamp mod europæerne først i 1500-tallet en central

plads. Det vil være helt forkert, fastslår Holberg, at forklare europæernes overlegne sejr over peruvianere og mexicanere med europæisk tapperhed og amerikansk fejhed. Tværtimod, det skyldtes alene europæernes ukendte 'armatur', nemlig krudt og kugler, som fik amerikanerne til at anse enhver spanier for en »Jupiter, der kunde bevæge himmel og Jord efter Behag, og var Mester over Torden og Liunild, en Herlighed, som de meenede Guder alleene tilkom«.

Europæernes skydevåben var med andre ord den simple forklaring på deres store sejre i Amerika – nøjagtig ligesom Niels Klims forrygende sejre over en række tappert kæmpende folk i den underjordiske verden udelukkende skyldtes at han havde indført krudt og skydevåben i den quamitiske hær. Og når Holberg lader den overvundne kejser af Mezendoria citere den resignerede erkendelse hos de besejrede i Vergils *Aeneide*, at modstanderen var af 'gudernes æt' og derfor uovervindelig – så ligger heri ikke bare en allusion til Vergil og det element af tragisk pathos det bibringer, men også en henvisning til indianernes forbløffede møde med de spanske skydevåben, der fik dem til at anse spanierne for gudernes udsendinge. Niels Klims brutale fremfærd er et billede på europæisk hensynsløshed, og den forbindelse får Holberg her knyttet ved hjælp af Vergil.

New Worlds, Ancient Texts er titlen på en bog af den amerikanske idehistoriker Anthony Grafton fra 1992. Bogen handler om hvordan europæernes møde med den nye verden i 1500-tallet blev fortolket inden for de rammer som de gamle tekster udstak. De rammer var for længst sprængt på Holbergs tid. Men Holberg skriver stadig inden for en humanistisk horisont der betyder at han står i konstant dialog med de gamle tekster. De er til stede i romanen om Niels Klim som sproglig og indholdsberigende klangbund for hans appel til det åbne sind i mødet med det fremmede.

Karen Skovgaard-Petersen

Der citeres fra:

Ludvig Holberg: *Niels Klims Underjordiske Rejse* (1741-1745),
bind I-III, dansk oversættelse ved A. Kragelund,
G.E.C. Gads Forlag 1970

Nedenfor anføres, ud over de fastansatte, en række af medarbejdere, af hvilke nogle har været tilknyttet et eller flere projekter i kortere eller længere tid.

[Jonathan Adams](#), PhD
seniorredaktør ved *Renæssancens sprog i Danmark*, fra 1. januar 2009 seniorredaktør ved *Diplomatarium Danicum*

[Eva Gro Andersen](#), stud.mag.
fra 1. maj 2008 studentermedhjælper ved *Herman Bang. Romancer og noveller* og ved *Den litterære redaktion*

[Henrik Andersson](#), cand.mag.
seniorredaktør ved *ordnet.dk*, fra 1. januar 2009 tillige seniorredaktør ved *Ludvig Holbergs Skrifter*

[Jørg Asmussen](#), cand.mag.
seniorredaktør ved *ordnet.dk*, fra 1. januar 2009 tillige seniorredaktør ved *DK-CLARIN*

[Astrid Hjorth Balle](#), stud.mag.
studentermedhjælper ved *sproget.dk* og *Ludvig Holbergs Skrifter*

[Jeppe Lindquist Barnwell](#), MPhil
fra 21. juli 2008 videnskabelig medarbejder ved *Den litterære redaktion*

[Simon Skovgaard Boeck](#), mag.art., ph.d.-stipendiat
fra 1. februar 2009 konsulent ved *Gammeldansk Ordbog*

[Else Bojsen](#), cand.mag.
seniorredaktør ved *Svensk-Dansk Ordbog*

[Torben Christiansen](#), cand.mag.
fra 1. januar 2009 seniorredaktør ved *Grammatik over det Danske Sprog*

[Mogens Devantier](#), cand.scient.
programmør ved *Diplomatarium Danicum*

[Laurids Kristian Fahl](#), cand.mag.
seniorredaktør og projektleder ved *sproget.dk*; ansvarlig for BogForum, produktion og salg; kontaktperson for *Arkiv for Dansk Litteratur*

[Pernille Folkmann](#), cand.mag.
redaktør ved *Svensk-Dansk Ordbog*

[Michael Greve](#)
it-medarbejder ved administrationen

[Niels Grotum](#), stud.mag.
studentermedhjælper ved *Renæssancens sprog i Danmark*, fra 1. februar 2009 studentermedhjælper ved *Ludvig Holbergs Skrifter*

[Elsebeth Henriette Hansen](#)
kontorleder ved administrationen

[Thomas Hansen](#), cand.mag.
redaktør ved *Diplomatarium Danicum*

[Markus Hedemann](#), cand.mag.
ledende redaktør ved *Diplomatarium Danicum*

[René Herring](#), bibliotekar
redaktør af *Bibliografi over Herman Bangs forfatterskab*

[Ebba Hjorth](#), mag.art.
ledende redaktør ved *Dansk Sproghistorie*

[Helene Holtse](#), stud.mag.
studentermedhjælper ved *Danske Klassikere*, *Den litterære redaktion* og ved administrationen

[Aase Mary Jakobsen](#)
overassistent i administrationen

[Finn Gredal Jensen](#), cand.mag.
et jur.
fra 1. september 2008 seniorredaktør ved *Ludvig Holbergs Skrifter*

[Merete K. Jørgensen](#), cand.mag.
ledende redaktør ved *Gammeldansk Ordbog*

[Camilla Kirchhoff](#), cand.mag.
1. januar-1. juni 2008 videnskabelig medarbejder ved *Danske Klassikere*, fra 1. august 2008 ved *Ludvig Holbergs Skrifter*

[Anders Leegaard Knudsen](#), ph.d.
seniorredaktør ved *Diplomatarium Danicum*

[Kjeld Kristensen](#), cand.mag.
ledende redaktør ved *Svensk-Dansk Ordbog*

[Maria Krogh Langner](#)
sekretær i administrationen

[Camilla Zacho Larsen](#), cand.mag.
1. april 2007-31. marts 2008 sekretær i administrationen, assisterende redaktør ved *Danske Klassikere* og ved *Den litterære redaktion*; fra 1. april 2008 assisterende redaktør ved *Ludvig Holbergs Skrifter*, fra 1. januar 2009 tillige assistende redaktør ved *Den litterære redaktion*

[Henrik Lorentzen](#), cand.mag.
seniorredaktør ved *ordnet.dk*

[Jørn Lund](#), professor
direktør

[Jesper Gehlert Nielsen](#), cand.mag.
ledende redaktør ved *Danske Klassikere*, *Herman Bang. Romaner og noveller* og ved *Den litterære redaktion*

[Marita Akhøj Nielsen](#), dr.phil.
seniorredaktør ved *Gammeldansk Ordbog*

[Morten Nielsen](#)
it-medarbejder ved administrationen

[Sanni Nimb](#), ph.d.
seniorredaktør ved *ordnet.dk* og *DanNet/DK-CLARIN*

[Anders Bruun Olsen](#)
it-ansvarlig

[Nicolas Reinecke-Wilkendorff](#), mag.art.
redaktør ved *Karen Blixen. Værker*

[Aldís Sigurðardóttir](#), mag.art.
seniorredaktør ved *ISLEX*

[Karen Skovgaard-Petersen](#), dr.philos.
fra 1. januar 2009 ledende redaktør ved *Ludvig Holbergs Skrifter*

[David Christian Svendsen-Tune](#), stud.mag.
fra 11. februar 2008 studentermedhjælper ved *Gammeldansk Ordbog*

[Nicolai Hartvig Sørensen](#), cand.mag.
redaktør ved *ordnet.dk* og *DanNet/DK-CLARIN*

[Liisa Theilgaard](#), konsulent
15. august-31. december 2008 redaktør ved *ISLEX*, fra 1. januar 2009 konsulent ved *ISLEX* og ved *Svensk-Dansk Ordbog*

[Lars Trap-Jensen](#), cand.mag. og MPhil
ledende redaktør ved *ordnet.dk*

[Thomas Troelsgård](#), cand.mag.
seniorredaktør ved *ordnet.dk* og *DK-CLARIN*

[Vibeke Winge](#), dr.phil.
konsulent ved *Diplomatarium Danicum*

[Peter Zeeberg](#), ph.d.
seniorredaktør, udgiver af *Hans Svanings Danmarkshistorie* og *Latinsk Hyrdedigtning i Danmark på Frederik 2.s tid*. Ledende redaktør ved *Renæssancens sprog i Danmark*

Jonathan Adams

redaktionssekretær for *Medieval Sermon Studies*

Henrik Andersson

medlem af bestyrelsen for Selskab for Nordisk Filologi

medlem af DSL's Klassikerudvalg

Jørg Asmussen

medlem af censorformandskabet i lingvistik ved universiteterne

leder for *DK-CLARINs* delarbejds-pakker 2.1 (referencekorpus) og 2.4 (forbedring af *Arkiv for Dansk Litteratur* og digitalisering af Johannes V. Jensens skrifter)

Simon Skovgaard Boeck

redaktionssekretær for *Danske Studier*

kasserer for Universitets-Jubilæets danske Samfund

medlem af bestyrelsen for Selskab for Nordisk Filologi

Torben Christiansen

medlem af redaktionen af *Læsepædagogen*, udgivet af Landsfor-eningen af Læsepædagoger

Laurids Kristian Fahl

mentor i Københavns Universitets mentorprogram

Ebba Hjorth

DSL's suppleant i Medieval Nordic Text Archive (Menota)

medlem af styregruppen for *Ordbog over Dansk Tegnsprog*

medlem af Georg Brandes Sko-lens repræsentantskab og kur-susnævn (indtil juni 2008)

medlem af styrelsen for Universi-tets-Jubilæets danske Samfund

medlem af Dansk Selskab for Oldtids- og Middelalderforskning
revisor for Foreningen af Leksiko-grafer i Danmark (LEDA)

medlem af ph.d.-bedømmel-sesudvalg for Marianne Rathje: *Generationssprog i mundtlig in-teraktion. En sociologisk under-søgelse af generationsspecifikke sproglige og interaktionelle træk i tre generationers talesprog*

medlem af bedømmelsesudvalg for adjunktur i dansk talesprog ved Københavns Universitet

medlem af bedømmelsesudvalg for adjunktur i navneforskning ved Københavns Universitet

vejleder for projektet *Dansk La-kuneordbog* ved Forfatterskolen i København

koordinator for og mentor i Kø-benhavns Universitets mentor-program

Finn Gredal Jensen

medlem af advisory board for *Kierkegaard Research: Sources, Reception and Resources*, udgi-vet ved Søren Kierkegaard Forsk-ningscenteret

medlem af editorial board for *Danish Golden Age Studies*, udgi-vet ved Søren Kierkegaard Forsk-ningscenteret

medlem af editorial board for *Texts from Golden Age Denmark*, udgivet ved Søren Kierkegaard Forskningscenteret

Merete K. Jørgensen

medarbejderrepræsentant i DSL's bestyrelse

DSL's repræsentant i Medieval Nordic Text Archive (Menota)

medlem af styre- og arbejdsgruppen for »Nordiske middelalderordbøger« under Menota

medlem af styrelsen for Universitets-Jubilæets danske Samfund
redaktør for *Danske Studier*

medlem af bestyrelsen for Dansk Selskab for Oldtids- og Middelalderforskning

Anders Leegaard Knudsen

medlem af bestyrelsen for Dansk Selskab for Oldtids- og Middelalderforskning

Kjeld Kristensen

revisor for Universitets-Jubilæets danske Samfund

Henrik Lorentzen

beskikket medlem af Dansk Sprognævns repræsentantskab, udpeget af DSL, og medlem af dettes arbejdsudvalg

medlem af bestyrelsen for Foreningen af Leksikografer i Danmark (LEDA)

medlem af redaktionskomiteen for tidsskriftet *LexicoNordica*

medlem af review panel ved *EURALEX International Congress*

Jørn Lund

formand for regeringens sprogudvalg

medlem af Dansk Sprognævn og dettes arbejdsudvalg

medlem af Nordens Sprogråd

medlem af Københavns Universitets bestyrelse

medlem af Det Danske Akademi

medlem af Rungstedlundfonden

medlem af bestyrelsen for Søren Kierkegaard Forskningscentret

medlem af stiftelsen Tersløsegaards bestyrelse

medlem af bestyrelsen for Det Kgl. Danske Vajsenhus

formand for bestyrelsen for Tagea Brandts Rejselegat

formand for Undervisningsministeriets læreplansudvalg for dansk: »Fælles Mål II«

formand for den danske afdeling af Det Letterstedtske Selskab

medlem af projektgruppen vedr. udgivelsen af Carl Niensens Breve

medlem af styregruppen for Golden Days

formand for Fonden for Dansk-Islandsk Samarbejde

dansk medlem af sproglig ekspertgruppe i Nordisk Ministerråd

medlem af bedømmelsesudvalg for adjunktur i audiologopædi, Københavns Universitet

medlem af bedømmelsesudvalg for disputats ved Syddansk Universitet

Jesper Gehlert Nielsen

medlem af DSL's Klassikerudvalg

medlem af styregruppen for Klassikerdagen

medlem af styrelsen for Universitets-Jubilæets danske Samfund

medlem af aftagerpanel for kandidatuddannelsen ved Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab, Københavns Universitet

medlem af Management Committee ved COST-aktionen »An Interoperable Supranatural Infrastructure for Digital Editions (Interedition)«

Marita Akhøj Nielsen

medlem af redaktionskomiteen for Arkiv för nordisk filologi

formand for Universitets-Jubilæets danske Samfund

redaktør for Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab og medlem af præsidiumet

medlem af advisory board for det elektroniske tidsskrift *Renæssanceforum* (*renaessanceforum.dk*)

medlem af Dansk Selskab for Oldtids- og Middelalderforskning

Sanni Nimb

bestyrelsesmedlem i Foreningen af Leksikografer i Danmark (LEDA), udtrådt april 2008

studieleder for Dansk sprog, Folkeuniversitetet i København

Nicolas Reinecke-Wilkendorff

medlem af Georg Brandes Skolens repræsentantskab

Liisa Theilgaard

formand for Foreningen af Leksikografer i Danmark (LEDA)

medlem af aftagerpanelet for Institut for Engelsk, Germansk og Romansk, Københavns Universitet

Lars Trap-Jensen

medlem af bestyrelsen for Nordisk Forening for Leksikografi og dennes sekretær

medlem af bestyrelsen for EURALEX og dennes sekretær/kasserer

tillidsrepræsentant i DSL

medlem af bestyrelsen for Sektoren for Forskning og Formidling, DM, og af dennes Informationsudvalg

medlem af DM's Repræsentantskab

formand for bestyrelsen for DM's Landsklub for Arkiver samt øvrige Humanistiske og Samfundsvidenskabelige Forskningsinstitutioner

medlem af Det Humanistiske Fakultets Aftagerpanel (Rådgivende ArbejdsmarkedsPanel), Aarhus Universitet

medlem af styregruppen for *DK-Clarín*, leder af *DK-Clarín* arbejdsgruppe 2 (grundlæggende sprogressourcer, skriftlige)

mentor i Københavns Universitets mentorprogram

Peter Zeeberg

medlem af bestyrelsen for Filologisk-historisk Samfund

medlem af bestyrelsen for Forum for Renæssancestudier, Københavns Universitet

medlem af repræsentantskabet for Det Danske Forfatter- og Oversættercenter Hald

medlem af Dansk Selskab for Oldtids- og Middelalderforskning

Henrik Andersson

Om å kommentere Holberg, Schæffergården, København, 5.-7. januar 2009, arrangeret af Universitetet i Bergen

Jørg Asmussen

Lexical-Semantic and Ontological Resources. Maintenance, Representation, and Standards, Workshop of the GLDV Working Group on Lexicography, KONVENS, Berlin, 30. september-2. oktober 2008

EU-CLARIN workshop om meta-data og infrastruktur, Berlin, 6.-9. oktober 2008

Laurids Kristian Fahl

Nordisk konference om sprogbrug, sprogholdninger og sprogpolitik, arrangeret af Nordens Sprogråd og Dansk Sprognævn, Helsingør, 4.-6. september 2008

Selma Lagerlöf-seminar på Den Svenske Ambassade i anledning af forfatterens 150-års-dag, 20. november 2008

Ebba Hjorth

Ny norsk språkhistorie, Bergens Universitet, 2.-3. juni 2008

Merete K. Jørgensen

The eleventh international seminar on the care and conservation of manuscripts, Københavns Universitet, 24.-25. april 2008

Elektronisk forskningskommunikation, seminar arrangeret af Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation, 9. maj 2008

Digital formidling af kulturarven, seminar ved Danmarks Biblioteksskole, 2. juni 2008

Bogens verden på pietismens og oplysningens tid, Det Kongelige Biblioteks bogseminar, 24. oktober 2008

Finn Gredal Jensen

Bogens verden på pietismens og oplysningens tid, Det Kongelige Biblioteks bogseminar, 24. oktober 2008

Private. Do (not) enter ... Personal Writings and Textual Scholarship, European Society for Textual Scholarship, Lissabon, 20.-22. november 2008

Om å kommentere Holberg, Schæffergården, København, 5.-7. januar 2009, arrangeret af Universitetet i Bergen

Anders Leegaard Knudsen

Early Christian Narratives and Construction of Christian Identity in Northern and Eastern Europe (11th-12th Centuries), workshop ved Institut for Historie (Det Nationale Videnskabsakademi), Kiev, 2.-4. december 2008

Camilla Zacho Larsen

Bogens verden på pietismens og oplysningens tid, Det Kongelige Biblioteks bogseminar, 24. oktober 2008

Private. Do (not) enter ... Personal Writings and Textual Scholarship, European Society for Textual Scholarship, Lissabon, 20.-22. november 2008

Om å kommentere Holberg, Schæffergården, København, 5.-7. januar 2009, arrangeret af Universitetet i Bergen

Henrik Lorentzen

XIII EURALEX International Congress, Barcelona, 15.-19. juli 2008

Nordisk konference om sprogbrug, sprogholdninger og sprogpolitik, arrangeret af Nordens Sprogråd og Dansk Sprognævn, Helsingør, 4.-6. september 2008

Lexical-Semantic and Ontological Resources. Maintenance, Representation, and Standards, Workshop of the GLDV Working Group on Lexicography, KONVENS, Berlin, 30. september-2. oktober 2008

åbningskonference ved Center for Internationalisering og Parallelsproglighed (CIP) ved Københavns Universitet, 19. november 2008

Ordforbindelser i ensprogede nordiske ordbøger, LexicoNordicas nordiske symposium, 16.-18. januar 2009

Jørn Lund

Verdens Sprogdag, en EU-markering på Sorbonne, Paris, september 2008

Nordisk konference om sprogbrug, sprogholdninger og sprogpolitik, arrangeret af Nordens Sprogråd og Dansk Sprognævn, Helsingør, 4.-6. september 2008

åbningskonference ved Center for Internationalisering og Parallelsproglighed (CIP) ved Københavns Universitet, 19. november 2008

Om å kommentere Holberg, Schæffergården, København, 5.-7. januar 2009, arrangeret af Universitetet i Bergen

Jesper Gehlert Nielsen

Forfatterens autoritet, ph.d.-kursus ved Georg Brandes Skolen, Københavns Universitet, 21.-24. april 2008

Bogens verden på pietismens og oplysningens tid, Det Kongelige Biblioteks bogseminar, 24. oktober 2008

Private. Do (not) enter ... Personal Writings and Textual Scholarship, European Society for Textual Scholarship, Lissabon, 20.-22. november 2008

Om å kommentere Holberg, Schæffergården, København, 5.-7. januar 2009, arrangeret af Universitetet i Bergen

Marita Akhøj Nielsen

The eleventh international seminar on the care and conservation of manuscripts, Københavns Universitet, 24.-25. april 2008

Digital formidling af kulturarven, seminar ved Danmarks Biblioteksskole, 2. juni 2008

Published Words – Public Pages, konference afholdt af SHARP (The Society for the History of Authorship, Reading & Publishing), Biblioteksskolen, København, 10. september 2008

Bogens verden på pietismens og oplysningens tid, Det Kongelige Biblioteks bogseminar, 24. oktober 2008

Sanni Nimb

XIII EURALEX International Congress, Barcelona, 15.- 19. juli 2008

Lexical-Semantic and Ontological Resources. Maintenance, Representation, and Standards, Workshop of the GLDV Working Group

on Lexicography, KONVENS, Berlin, 30. september-2. oktober 2008

Aldís Sigurðardóttir

XIII EURALEX International Congress, Barcelona, 15.-19. juli 2008

Karen Skovgaard-Petersen

Om å kommentere Holberg, Schæffergården, København, 5.-7. januar 2009, arrangeret af Universitetet i Bergen

Lars Trap-Jensen

Danske e-ordbøger, temadag, Danmarks Biblioteksskole, 8. maj 2008

XIII EURALEX International Congress, Barcelona, 15.-19. juli 2008

Lexical-Semantic and Ontological Resources. Maintenance, Representation, and Standards, Workshop of the GLDV Working Group on Lexicography, KONVENS, Berlin, 30. september-2. oktober 2008

Ordforbindelser i ensprogede nordiske ordbøger, LexicoNordica nordiske symposium, 16.-18. januar 2009

Peter Zeeberg

Virgil Conference, Universitetet i Tromsø, 8.-10. maj 2008

Jørg Asmussen

censor i lingvistik ved universiteterne

Laurids Kristian Fahl

undervisning på emnekurset »Dansk sprog – hvem bestemmer over dansk? Sprogpolitik og sprogholdninger«, Folkeuniversitetet i København, efterår 2008

Ebba Hjorth

censor i nordisk ved universiteterne

underviser på »Instruktørkursus i dansk sprog«, arrangeret af Frans Gregersen og Jørn Lund på opfordring af Undervisningsministeriet, efterår 2008

Henrik Lorentzen

undervisning på emnekurset »Dansk sprog – hvem bestemmer over dansk? Sprogpolitik og sprogholdninger«, Folkeuniversitetet i København, efterår 2008

underviser på »Instruktørkursus i dansk sprog«, arrangeret af Frans Gregersen og Jørn Lund på opfordring af Undervisningsministeriet, efterår 2008

Jørn Lund

censor i dansk og retorik ved universiteterne

undervisning på emnekurset »Dansk sprog – hvem bestemmer over dansk? Sprogpolitik og sprogholdninger«, Folkeuniversitetet i København, efterår 2008

Marita Akhøj Nielsen

undervisning på emnekurset »Dansk sprog – hvem bestemmer over dansk? Sprogpolitik og sprogholdninger«, Folkeuniversitetet i København, efterår 2008

Sanni Nimb

ekstern lektor med undervisning i morfologi, leksikografi, syntaks, semantik, pragmatik og lingvistiske teorier (Sprog 2, 3 og 4) på bacheloruddannelsen i dansk, Københavns Universitet

undervisning på emnekurset »Hvem bestemmer over dansk – sprogpolitik og sprogholdninger«, Folkeuniversitetet i København, efterår 2008

Aldís Sigurðardóttir

ekstern lektor med undervisning i oldnordisk propædeutik ved Institut for Filosofi, Pædagogik og Religionsstudier, Syddansk Universitet, Odense, fra februar 2009

Lars Trap-Jensen

censor i lingvistik ved universiteterne

Peter Zeeberg

forelæsninger ved kurser i renæssancestudier ved Københavns Universitet

forelæsninger ved kurser i latin under Elementarkurser i græsk og latin, Københavns Universitet

tian Identity in Northern and Eastern Europe (11th-12th Centuries), workshop ved Institut for Historie (Det Nationale Videnskabsakademi), Kiev, 3. december 2008

Camilla Zacho Larsen

»Prøvekommentering af *Barselstuen*« (sm.m. Finn Gredal Jensen), ved *Om å kommentere Holberg*, Schæffergården, København, 7. januar 2009

Henrik Lorentzen

»De oversete og mishandlede ordforbindelser – hvilke, hvor og hvorfor?« (sm.m. Ken Farø), ved *Ordforbindelser i ensprogede nordiske ordbøger*, LexicoNordicas nordiske symposium, 17. januar 2009

Jørn Lund

»Mulighederne for at virkeliggøre de nordiske uddannelsesministres deklaration om nordisk sprogpolitik fra 2006«, ved de nordiske sprognævns årsmøde på Marienlyst, Helsingør, september 2008

»Fra ord til handling«, ved Kulturministeriets konference om sprogpolitik, Det Kongelige Bibliotek, oktober 2008

»Universitet, sprog og sprogpolitik i historisk og aktuel belysning«, åbningsforelæsning ved Center for Internationalisering og Parallelsprog, Københavns Universitet, november 2008

»Sprogpolitik i Norden«, ved afslutningskonference for nordiske sprogpiloter på Lysebu, Oslo, december 2008

»Dansk sprogpolitik i historisk perspektiv. Om sprogets patrioter«, i *Filologisk-historisk samfund*, december 2008

Jonathan Adams

»Old Danish and Old Swedish manuscripts and literature«, »Editing East Norse manuscripts« og »The Danish *Dwarf-King Laurin*«, ved *Fifth International Summer School in Manuscript Studies*, Den Arnamagnæanske Samling, København, 12. og 14. august 2008

Markus Hedemann

»Østersøkontakt: danske arvinger i Lübeck i det 14. århundrede«, ved *Land-by seminar*, Maribo, 25. oktober 2008

Ebba Hjorth

»Det danske sprog – under udvikling eller afvikling«, ved Folkeuniversitetet i Næstved, 24. juni 2008

»Erfaringer med arbejdet med Dansk Sproghistorie«, ved Universitetet i Bergen, 2. juni 2008

»Dansk sproghistorie – fra runeindskrifter til sms-sprog«, ved Folkeuniversitetet i København, 5. november 2008

Finn Gredal Jensen

»Prøvekommentering af *Barselstuen*« (sm.m. Camilla Zacho Larsen), ved *Om å kommentere Holberg*, Schæffergården, København, 7. januar 2009

Merete K. Jørgensen

»Materialesamlingen til Gammeldansk Ordbog i digital form«, i Dansk Selskab for Oldtids- og Middelalderforskning, 3. november 2008

Anders Leegaard Knudsen

»The Priority of Identities in Saxo Grammaticus' *The History of the Danes*«, ved *Early Christian Narratives and Construction of Chris-*

Marita Akhøj Nielsen

»Gothic Letters or Runes: a Swedish-Danish Controversy«, ved *Published Words – Public Pages*, konference afholdt af SHARP (The Society for the History of Authorship, Reading & Publishing), Biblioteksskolen, København, 10. september 2008

Sanni Nimb

»Use, Re-use and Synergetic Benefit: The Interplay between Wordnet and Dictionary Data« (sm.m. Lars Trap-Jensen), ved *Lexical-Semantic and Ontological Resources. Maintenance, Representation, and Standards*, Workshop of the GLDV Working Group on Lexicography, KONVENS, Berlin, 1. oktober 2008

»Det Formelle Sprog« for 2.-års danskstuderende ved Københavns Universitet, 21. februar 2008

Lars Trap-Jensen

»sproget.dk – en internetportal for det danske sprog« (sm.m. Ida Elisabeth Mørch), ved temadagen *Danske e-ordbøger*, Danmarks Biblioteksskole, 8. maj 2008

»ISLEX – an Icelandic-Scandinavian Multilingual Online Dictionary« (sm.m. Anna Hannesdóttir og Þórdís Úlfarsdóttir), ved *XIII EURALEX International Congress*, Barcelona, 16. juli 2008

»Use, Re-use and Synergetic Benefit: The Interplay between WordNet and Dictionary Data« (sm.m. Sanni Nimb), ved *Lexical-Semantic and Ontological Resources. Maintenance, Representation, and Standards*, Workshop of the GLDV Working Group on Lexicography, KONVENS, Berlin, 1. oktober 2008

Thomas Troelsgård

»Udnyttelse af korpora ved leksikografisk arbejde«, ved seminaret *Teckenspråken i Norden – korpusarbejde*, Stockholms universitet (Institutionen för lingvistik, Avdelningen för teckenspråk), 7.-8. november 2008

Vibeke Winge

»Die deutsche Sprache in Dänemark – gestern und heute«, ved *Deutsche-dänische Gesellschaft*, Kiel, 13.11.2008

Peter Zeeberg

»Om at oversætte fra latin«, i studiegruppen for græsk og latin, Syddansk Universitet, Odense, 14. april 2008

»Virgilian imitation in Johannes Pratensis' Latin pastoral *Daphnis* (Copenhagen 1563)«, ved *Virgil Conference*, Universitetet i Tromsø, 8.-10. maj 2008

»Konger og krige, får og fløjter. Latinsk hyrdedigtning på Frederik 2.s tid«, i Studenterforeningen Phrontisterium, Københavns Universitet, 13. maj 2008

»Dansk(e) renæssancesprog på nettet«, i *Selskab for Nordisk Filologi*, 11. december 2008

»Renæssancesprog.dk. Et redskab til arbejde med dansk og latin fra renæssancen«, ved temadagen *Latin og de moderne sprog i renæssancen*, Forum for Renæssancestudier, Københavns Universitet, 26. februar 2009

Jonathan Adams

»Lies, damned lies, and statistics! On analysing language mixture in a medieval Scandinavian manuscript«, i: *Perspektiv på svenska språket och litteraturen*, Kraków, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellonskiego 2008, s. 203-213

»Roger Andersson, *De birgittinska ordensprästerna som traditionsförmedlare och folkfostrare. En studie i svensk medeltidspredikan på den 8:e söndagen efter trefaldighet*, Runica et Mediævalia, Scripta minora, 4 (Stockholm: Sällskapet Runica et Mediævalia, 2001), and Roger Andersson, *Sermones sacri Svevice. The Sermon Collection in Cod. AM 787 4º*, SFSS 1, 86 (Uppsala: Svenska fornskriftsällskapet, 2006)«, i: *Medieval Sermon Studies*, 52, 2008, s. 85-90

Faroese: A Language Course for Beginners – Textbook, inkl. cd (sm.m. Hjalmar P. Petersen), Tórshavn, Stíðin 2009

Faroese: A Language Course for Beginners – Grammar (sm.m. Hjalmar P. Petersen), Tórshavn, Stíðin 2009

Jørg Asmussen

»ordnet.dk und *alexiko* – ein Vergleich«, i: Klosa, Annette (red.): *Lexikografische Portale im Internet*, Mannheim, Institut für Deutsche Sprache 2008, s. 153-174

Simon Skovgaard Boeck

»Fire tematiske ordbøger fra renæssancens Danmark«, i: Ásta Svavarsdóttir, Guðrún Kvaran, Gunnlaugur Ingólfsson, Jón Hilmar Jónsson (red.): *Nordiske Studier i Leksikografi 9*, Nordisk Forening for Leksikografi, skrift nr. 10, Reykjavík 2008, s. 409-419

Torben Christiansen

»Fra redaktørens værksted: om færdigredigeringen af stor Tysk-Dansk Ordbog«, i: Ásta Svavarsdóttir, Guðrún Kvaran, Gunnlaugur Ingólfsson, Jón Hilmar Jónsson (red.): *Nordiske Studier i Leksikografi 9*, Nordisk Forening for Leksikografi, skrift nr. 10, Reykjavík 2008, s. 69-76

Markus Hedemann

»To eren unde to rechte – Erik von Pommerns Hansepolitik in den Jahren 1416-1423«, i: *Hansische Geschichtsblätter*, under redaktion

Ebba Hjorth

»Dansk Sproghistorie. Beskrivelse af det danske sprogs historie og af andre sprogs historie i Danmark«, i: *Årsskrift 2008*, Carlsbergfondet 2008

Finn Gredal Jensen

tekstudgivelse af journalerne NB27, NB29 og NB30 og tekstredigørelse til journalen NB27 (sm.m. Niels W. Bruun, Joakim Garff, Anne Mette Hansen, Elise Iuul, Klaus Nielsen og Stine Holst Petersen), i: *Søren Kierkegaards Skrifter*, bd. 25 og K25, København, Gads Forlag 2008

tekstudgivelse af journalen NB32 (sm.m. Klaus Nielsen og Steen Tullberg), i: *Søren Kierkegaards Skrifter*, bd. 26, København, Gads Forlag 2009

tekstudgivelse, tekstforhold og noter til »Paria'er«, i: *Herman Bang. Romaner og noveller*, bd. 6, DSL / People'sPress 2009

Anders Leegaard Knudsen

»Kongeriget Danmark i 1332 – et fallitbo«, i: *Historisk Tidsskrift*, bd. 108, 2008, s. 321-339

Kjeld Kristensen

»Lidt om vending af ordbøger – med et tilbud«, i: Kristinn Jóhannesson, Hans Landqvist, Aina Lundqvist, Lena Rogström, Emma Sköldberg og Barbro Wallgren Hemlin (red.): *Nog ordat? Festskrift till Sven-Göran Malmgren*, Göteborg 2008, s. 210-217

»Svensk-Dansk Ordbog – tradition og fornyelse«, i: Ásta Svavarsdóttir, Guðrún Kvaran, Gunnlaugur Ingólfsson, Jón Hilmar Jónsson (red.): *Nordiske Studier i Leksikografi 9*, Nordisk Forening for Leksikografi, skrift nr. 10, Reykjavík 2008, s. 283-289

Henrik Lorentzen

»Korpusbaseret lemma-eksklusion eller "Hvor gik ordene hen da de gik ud?"«, i: Kristinn Jóhannesson, Hans Landqvist, Aina Lundqvist, Lena Rogström, Emma Sköldberg og Barbro Wallgren Hemlin (red.): *Nog ordat? Festskrift till Sven-Göran Malmgren*, Göteborg 2008, s. 259-267

»Danmarks logofile orkester: Shu-bi-dua og sproget« (sm.m. Ken Farø), i: *Danske Studier 2008*, s. 5-57

Jørn Lund

»Sprognormering og sprogpolitik i Danmark – et overblik«, i: Helge Omdahl og Rune Røsstad (red.): *Språknormering – i tide og utide*, Kristianssand 2009, s. 59- 78

Helt vildt fedt, København, Gads Forlag 2008

Sprog til tiden, København, Kulturministeriet 2008 (udvalgsformand og redaktør)

Fælles Mål II, afsnittet om faget dansk, København, Undervisningsministeriet 2008 (udvalgsformand)

Marita Akhøj Nielsen

»Norse Philology Anno 1570«, i: nettidsskriftet *Renæssanceforum 5*, 2008 (renaissanceforum.dk/rf_5_2008.htm)

»Barokdigte i Fyns Stiftsbibliotek«, i: *Danske Studier 2008*, s. 168-173

Sanni Nimb

»Oplysninger om adverbiers syntaks i danske ordbøger: er det *tit*, at det *desværre bare ikke overhovedet* er dækkende?«, i: *Studier i Nordisk 2006-2007*, Selskab for Nordisk Filologi, Københavns Universitet, under redaktion (præpublikation findes på: selskabfornordiskfilologi.dk/sin/sin-2006-2007/)

Nicolas Reinecke-Wilkendorff

»Paa Jorden Salighed er Brøde – Om B.S. Ingemanns "Varners pøetiske Vandringer. Et romantisk Digt"«, i: *Danske Studier 2008*, s. 111-149

Aldís Sigurðardóttir

»ISLEX – An Icelandic-Scandinavian Multilingual Online Dictionary« (sm.m. Anna Hannesdóttir, Halldóra Jónsdóttir, Håkan Jansson, Lars Trap-Jensen og Þórdís Úlfarsdóttir), i: Elisenda Bernal, Janet DeCesaris (red.): *Proceedings of the XIII EURALEX International Congress*, Barcelona 2008, s. 779-789

Karen Skovgaard-Petersen

»Anmeldelse af Allan A. Lund: *Dansk-Latin Ordbog*, 1. udgave« (sm.m. Peter Zeeberg), *LEDA-nyt*, 46, 2008, s. 27-32

Lars Trap-Jensen

»Tilgangs- og henvisningsstruktur i digitale ordbøger – overvejelser baseret på ordnet.dk«, i: Ásta Svavarsdóttir, Guðrún Kvaran, Gunnlaugur Ingólfsson, Jón Hilmar Jónsson (red.): *Nordiske Studier i Leksikografi 9*, Nordisk Forening for Leksikografi, skrift nr. 10, Reykjavík 2008, s. 445-462

»DanNet: udvikling og anvendelse af det danske wordnet« (sm.m. Bøllette S. Pedersen og Sanni Nimb), i: Ásta Svavarsdóttir, Guðrún Kvaran, Gunnlaugur Ingólfsson, Jón Hilmar Jónsson (red.): *Nordiske Studier i Leksikografi 9*, Nordisk Forening for Leksikografi, skrift nr. 10, Reykjavík 2009, s. 351-367

»ISLEX – An Icelandic-Scandinavian Multilingual Online Dictionary« (sm.m. Aldís Sigurðardóttir, Anna Hannesdóttir, Halldóra Jónsdóttir, Håkan Jansson og Þórdís Úlfarsdóttir), i: Elisenda Bernal, Janet DeCesaris (red.): *Proceedings of the XIII EURALEX International Congress*, Barcelona 2008, s. 779-789

»Krydsordsleksikonet som leksikografisk produkt«, i: Kristinn Jóhannesson, Hans Landqvist, Aina Lundqvist, Lena Rogström, Emma Sköldborg og Barbro Wallgren Hemlin (red.): *Nog ordat? – Festskrift til Sven-Göran Malmgren*, Göteborg 2008, s. 373-381

»Sprog for sjov – om sproget i krydsord«, i: *Mål og Mæle*, nr. 1, 2008, s. 8-14

Thomas Troelsgård

»Kan du se hvad jeg sagde? Tegnsprog – et dansk mindretalssprog som de fleste fascineres af, men som de færreste kender til«, i: *Mål & Mæle*, 31. årgang, nr. 3, 2008, s. 10-16

Vibeke Winge

Frühneuhochdeutsches Wörterbuch, bd. 8,3 (kirmesse-köstlich), Berlin/New York 2008

»Tysk er übertrendy«, i: Tysklærerforeningen for gymnasiet og hf. Jubilæumsskrift 75 år, 2008, s. 27-29

Peter Zeeberg

»Anmeldelse af Allan A. Lund: *Dansk-Latin Ordbog*, 1. udgave« (sm.m. Karen Skovgaard-Petersen), *LEDA-nyt*, 46, 2008, s. 27-32

	valgt	på valg
Finn Hauberg Mortensen, <i>formand</i>	2001	2011
Karsten Christensen	2001	2011
Henrik Galberg Jacobsen	2008	2013
Merete K. Jørgensen, <i>medarbejderrepræsentant</i>	2001	2011
Lars Boje Mortensen	2002	2012
Klaus P. Mortensen	2001	2011
<i>Juridisk konsulent</i>		
Jørgen Korsgaard-Pedersen	2008	2012
<i>Revisor</i>		
Bo Andersen, Dansk Revision	2008	2009

Harald Jørgensen

Fhv. landsarkivar dr. phil. Harald Jørgensen (3. januar 1907-29. januar 2009) voksede op med historien og traditionen. Faderen var juristen, senere Højesteretspræsident Troels G. Jørgensen, der også markerede sig som historisk forfatter, farfaderen rigsarkivar A.D. Jørgensen, forfatteren til 40 fortællinger af fædrelandets historie. Harald Jørgensen blev cand. mag. i 1930 med historie og dansk. 1927-36 var han ansat ved P. Munchs Institut for Historie og Samfundsøkonomi og en kort overgang var han tilknyttet *Politiken*. I 1934 blev han ansat ved Rigsarkivet, 1956 blev han overarkivar og fra 1962-77 var han landsarkivar ved Landsarkivet for Sjælland. Han var en effektiv administrator og aktiv både i dansk og international organisationsarbejde. Han var en uhyre produktiv historiker med en letflydende pen. Det første store arbejde var *Studier over det offentlige Fattigvæsens historiske udvikling i Danmark i det 19. århundrede* (1940), der af universitetspolitiske snarere end faglige grunde blev forkastet som disputats. I stedet erhvervede han doktorgraden i 1944 på afhandlingen *Trykkefrihedsspørgsmålet i Danmark 1799-1848*. Størstedelen af hans produktion var koncentreret om dansk administrations- og socialhistorie fra slutningen af det 18. til begyndelsen af det 20. århundrede, men han skrev også om nordiske og sønderjyske emner. Nævnes kan det store værk om Det Classenske Fideikommiss (sammen med Fridlev Skrubbeltrang 1942) og biografien af C.N. David fra 1950. Han fik et usædvanligt langt otium, artikler og bøger flød fortsat fra hans hånd, i sin meget høje alderdom skrev han kyndigt om hofholdningen under Christian VII (1996) og Frederik VI (1999) samt om Jonas Collin (2002).

Viden, akkuratesse og praktisk sans gjorde ham til en effektiv og kompetent udgiver. Vigtigst for dansk historieforskning er formentlig den store udgave af *Statsrådets Forhandlinger I-XII* (1954-1976). I vort selskab indvalgte han i 1961, hvor han udgav *J.P. Trap: Fra fire Kongers Tid I-III* (1966-1967). Desuden fungerede som tilsyn ved udgaven af D.G. Monrads breve og Georg Brandes' breve til forældrene.

Steffen Heiberg

Indvalgt i 2008

På årsmødet 2008 blev ph.d. Jonathan Adams, ph.d. Anne Mette Hansen, bibliotekar René Herring, ph.d. Sebastian Olden-Jørgensen og mag.art. Bruno Svindborg indvalgt i Det Danske Sprog- og Litteraturselskab.

Medlemskredsen pr. 31. marts 2009

Navn	Indvalgt
Jonathan Adams redaktør, ph.d. Det Danske Sprog- og Litteraturselskab	2008
Esben Albrechtsen universitetslektor, dr.phil.	1987
Marianne Alenius forlagschef, ph.d. Museum Tusulanum Press	1989
Jens Kr. Andersen universitetslektor, dr.phil. Københavns Universitet	1985
Aage Andersen cand.mag.	1986
Henrik Andersson seniorredaktør, cand.mag. Det Danske Sprog- og Litteraturselskab	1993
Uffe Andreasen ministerråd, mag.art. Danmarks Ambassade, Berlin	1977
Jørg Asmussen seniorredaktør, cand.mag. Det Danske Sprog- og Litteraturselskab	1999
Henrik Blicher universitetslektor, ph.d. Københavns Universitet	1996
Hans Blosen universitetslektor, cand.phil. Aarhus Universitet	1996

Else Bojsen	2004
seniorredaktør, cand.mag. Det Danske Sprog- og Litteraturselskab	
Ivan Boserup	1992
overarkivar, cand.mag. Det Kongelige Bibliotek	
Niels Jørgen Cappelørn	1989
centerleder, dr.theol. h.c. Søren Kierkegaard Forskningscentret	
Karsten Christensen	1989
specialkonsulent, cand.phil.	
Flemming Conrad	1979
universitetslektor, dr.phil.	
Per Dahl	1989
universitetslektor, mag.art. Aarhus Universitet	
Jørgen Dehs	1992
lektor, cand.phil. Arkitektskolen Aarhus	
Anne Duekilde	1964
redaktør, cand.mag.	
Dorthe Duncker	2003
universitetslektor, ph.d. Københavns Universitet	
Sten Ebbesen	1977
docent, dr.phil. Københavns Universitet	
Svend Eegholm-Pedersen	1970
redaktør, cand.mag.	
Laurids Kristian Fahl	2006
seniorredaktør, cand.mag. Det Danske Sprog- og Litteraturselskab	
Ole Feldbæk	1989
professor, dr.phil.	
Britta Olrik Frederiksen	1990
universitetslektor, mag.art. Københavns Universitet	

Karsten Friis-Jensen universitetslektor, dr.phil. Københavns Universitet	1990
Niels Jørgen Green-Pedersen lektor, dr.phil.	1977
Anne Mette Hansen adjunkt, ph.d. Københavns Universitet	2008
Markus Hedemann ledende redaktør, cand.mag. Det Danske Sprog- og Litteraturselskab	2007
Steffen Heiberg forskningschef, mag.art. Det Nationalhistoriske Museum, Frederiksborg Slot	1990
René Herring bibliotekar Det Danske Sprog- og Litteraturselskab	2008
Ebba Hjorth ledende redaktør, mag.art. Det Danske Sprog- og Litteraturselskab	1979
Bente Holmberg universitetslektor, mag.art. Københavns Universitet	1983
Jørgen Hunosøe mag.art.	1982
Harald Ilsøe seniorforsker, cand.mag.	1989
Henrik Galberg Jacobsen professor, mag.art. Syddansk Universitet, Odense	1989
Finn Gredal Jensen cand.mag. et jur. Det Danske Sprog- og Litteraturselskab	2005
Minna Skaftø Jensen professor, dr.phil.	2000
Karsten Friis Johansen professor, dr.phil.	1985

Bent Jørgensen professor, dr.phil. Københavns Universitet	1991
Merete K. Jørgensen ledende redaktør, cand.mag. Det Danske Sprog- og Litteraturselskab	1987
Aage Jørgensen cand.art.	2005
Allan Karker universitetslektor, cand.mag.	1973
Esther Schat Kielberg cand.phil.	1992
Lasse Horne Kjældgaard lektor, ph.d. Københavns Universitet	2007
Anders Leegaard Knudsen seniorredaktør, ph.d. Det Danske Sprog- og Litteraturselskab	1996
Carl Henrik Koch docent, dr.phil.	1998
Johnny Kondrup universitetslektor, dr.phil. Københavns Universitet	1990
Jørgen Korsgaard-Pedersen ambassadør, cand.jur.	1996
Patrick Kragelund direktør, dr.phil. Danmarks Kunstbibliotek	2002
Kjeld Kristensen ledende redaktør, cand.mag. Det Danske Sprog- og Litteraturselskab	1992
Karsten Kynde seniorforsker, cand.scient. Søren Kierkegaard Forskningscentret	2005
Henrik Lorentzen seniorredaktør, cand.mag. Det Danske Sprog- og Litteraturselskab	1999

Flemming Lundgreen-Nielsen docent, dr.phil.	1977
Jens Lyster dr.theol. h.c.	1978
Finn Hauberg Mortensen professor, lic.phil. Københavns Universitet	2000
Klaus P. Mortensen professor, cand.mag.	1998
Lars Boje Mortensen professor, ph.d. Syddansk Universitet, Odense	1989
Johan de Mylius professor, dr.phil. Syddansk Universitet, Odense	1985
Jesper Gehlert Nielsen ledende redaktør, cand.mag. Det Danske Sprog- og Litteraturselskab	2006
Marita Akhøj Nielsen seniorredaktør, dr.phil. Det Danske Sprog- og Litteraturselskab	1989
Michael Lerche Nielsen universitetslektor, ph.d. Københavns Universitet	2002
Torben Nielsen overbibliotekar, cand.mag.	1974
Sanni Nimb seniorredaktør, ph.d. Det Danske Sprog- og Litteraturselskab	2007
Sebastian Olden-Jørgensen lektor, ph.d. Københavns Universitet	2008
Rikke Agnete Olsen forfatter, cand.mag.	1992
Fritz Saaby Pedersen universitetslektor, lic.phil. Københavns Universitet	1983

Erik Petersen	1978
seniorforsker, dr.phil. Det Kongelige Bibliotek	
Sten Rasmussen	2006
lektor, cand.mag.	
Thomas Riis	1986
professor, dr.phil. Christian-Albrechts-Universität zu Kiel	
Sven Hakon Rossel	2004
professor, mag.art. Universität Wien	
Lars Peter Rømhild	1991
universitetslektor, mag.art.	
Henrik Schovsbo	1999
lektor, cand.mag. et art.	
Karen Skovgaard-Petersen	1993
ledende redaktør, dr.philos. Det Danske Sprog- og Litteraturselskab	
Erik Skyum-Nielsen	1991
universitetslektor, mag.art. Københavns Universitet	
Povl Skårup	1980
universitetslektor, dr.phil.	
Leif Stedstrup	1996
mag.art.	
Marie Stoklund	1999
museumsinspektør, cand.mag.	
Bruno Svindborg	2008
forskningsbibliotekar, mag.art. Det Kongelige Bibliotek	
Chr. Gorm Tortzen	2002
lektor, cand.mag. Helsingør Gymnasium & Københavns Universitet	
Lars Trap-Jensen	1999
ledende redaktør, cand.mag. og MPhil Det Danske Sprog- og Litteraturselskab	
Mette Winge	1979
forfatter, dr.phil.	

Vibeke Winge dr.phil.	1998
Vigdis Ystad professor, dr.philos. Henrik Ibsens Skrifter, Universitetet i Oslo	2006
Peter Zeeberg seniorforsker, ph.d. Det Danske Sprog- og Litteraturselskab	1993
Keld Zeruneith docent, dr.phil.	1991

